



ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

BASEL KRİTERLERİ ÇERÇEVESİNDE İŞLETMELERİN YATIRIM BÜTÇELERİNİN OLUŞUMUNDA VERGİ PLANLAMASI

Güran YAHYAOĞLU¹, Murat KORKMAZ² Ümit ÇATULAY³

¹Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Yenice Meslek Yük.Okulu Bankacılık Bölümü

²Anadolu Üniversitesi İ.İ.B.F. Çalışma Ekonomisi ve Endüstriyel İlişkiler A.D.

³İstanbul Büyükşehir Belediyesi Trafik Şubesi Trafik Şb.Md.

Özet: Basel Kriterleri Çerçevesinde İşletmelerin Yatırım Bütçelerinin Oluşumunda Vergi Planlaması, işletmeler açısından çok önemli bir husustur. Basel I ve II uygulamalarının, Basel sermaye uzlaşmalarının, finansal raporlama süreçlerini ve muhasebe yapılarını nasıl etkilediğinin incelenmesi faydalı olacaktır. İşletmelerin vergi yüklerini azaltmak için yasaların tanıdığı haklar çerçevesinde en uygun yöntemin belirlenmesi gereği vergi hukuku önemlidir. Vergi planlamasının amacı; vergi mükelleflerinin mali işlemlerinin düzenlenmesi ve kazançlarının maksimize edilmesidir. Vergi rekabetini etkileyen unsurların incelenmesi konumuzun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Basel I Uygulaması, Basel II Uygulaması, Vergi Planlaması, Vergi Rekabeti

TAX PLANNING THROUGH THE BASEL CRITERIA IN ORGANIZATIONAL INVESTMENT BUDGETS

Abstract: Tax Planning Through The Basel Criteria In Organizational Investment Budgets is a core element for organizations. It is useful to investigate how Basel I and II applications and Basel capital agreements effected financial reporting processes and accounting structures. Financial Law is an important issue in terms of determining the best taxing method on technical grounds in order to decrease organization's fiscal charges. The aim of tax planning is regulating fiscal procedures and maximizing the profits of taxpayers. For making our study clearer, we also discussed factors effecting tax competition.

Key Words: Basel I Application, Basel II Application, Tax Planning, Fiscal Competition.



ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

GİRİŞ

Dünyada çok hızlı bir şekilde yaşanan ekonomik gelişmeler doğal olarak bütün sektörleri etkilemektedir. Bu gelişmelerden doğrudan doğruya ve en fazla etkilenen sektörlerden biri de finans sektörü olmuştur. Zira ticari hayatın sirkülasyonu birinci derecede, finans sektörünün sağlıklı çalışmasına bağlıdır. Finans sektörünün en önemli aracı ise gerektiğinde reel sektörü finanse eden bankalardır.

Bankacılık ve finans sektörünün sınır tanımayan bir şekilde büyümesi ve küreselleşmesi üzerine bu sektörün belirli standartlara uygun olarak çalışması yönünde faaliyetlere girilmiştir. Bunun sonucunda Basel-1 ve Basel-2 kriterleri oluşturulmuş ve birçok ülke tarafından benimsenmiştir. Basel-2 kriterleri özellikle bankaların kredi verme şartlarını ağırlaştırmakta ve teminat konusunda işletmelere ağır şartlar getirmektedir. Bu şartları yerine getiren işletmeler daha kolay ve daha düşük faizle kredi bulabileceklerdir. Şartları yerine getirmekte zorlanan işletmeler ise krediyi daha çok teminat vermek suretiyle ve doğal olarak daha yüksek faizle alabileceklerdir. Basel II kriterlerini uygulamada esneklik ve uyum kabiliyetini en iyi şekilde değerlendirenler, rekabet avantajını sağlayacak ve varlıklarını geliştirerek sürdürecektir. Bunu sağlamayan işletmeler ise gittikçe büyüyen sorunlarla bas etmek zorunda kalacaktır. Bankalar iyi yönetim ve finansal performansa sahip şirketlere daha avantajlı kredi ve finansman olanakları sunacaktır. Firmaların kurumsal kalitesi yükseldikçe, finansman imkânı ve likidite miktarı artmakta ve bankalar açısından sermaye

maliyeti düşmektedir. İyi yönetilen şirketler krizlerde sermaye piyasasından dışlanmayacak, krizleri daha kolay atlatabileceklerdir.

Şirketlerin iyi bir yönetime ve finansal performansa sahip olabilmesi için öncelikle işletme faaliyetlerini planlanmaları gerekmektedir. Satın almalar, yatırımlar, yurtiçi ve yurtdışı faaliyetler gerçek bilgilere dayanan planlama ve raporlamalar esas alınarak yürütülmelidir. Bunlar ile birlikte şirketlerin kurumsal kalitelerinin yani raftinglerinin yükselmesinin en başında kayıt dışılıktan kurtulmaları, şeffaf mali tablolara sahip olmaları gelmektedir. Şeffaf mali tablolar ise vergi kanunlarına uygun hareket etmeyi gerektirmektedir.

İşletmecilik açısından bakıldığında, vergi ödemesi işletme fonlarında bir azalmaya neden olur. Verginin; işletmeden nakit çıkışı gerektiren ücret ödemesi, mal ve hizmet alımı gibi maliyet unsurlarından bir farkı yoktur. Bu maliyet unsurları gibi vergi ödemek de işletmenin likiditesini, dolayısıyla hareket kabiliyetini azaltır. Bu nedenle işletmeler kendilerine yük olarak gördükleri vergiyi ödememek veya az ödemek gibi çeşitli yöntemlere başvurabilirler. Vergi kanunlarına aykırı hareket ederek vergi miktarını azaltmak, vergi kaçakçılığına girer. Vergi kaçakçılığı, işletmenin ödeyeceği vergiyi azaltmaya imkân veren, vergi baskısına karşı vergi kanunlarına aykırı hareketlerdir. Böyle bir davranış, vergiden kaçınmadan farklı olarak suç olarak kabul edilir. Bu yolla ödenecek vergi azaltılabilir, ancak vergi incelemeleri sonucu yüksek miktarda vergi cezası ve gecikme faizi ile karşılaşma riski söz



konusu olur. Bu durum oldukça ağır finansman yükü yaratabilir ve işletmenin varlığını sürdürmesini güçleştirir.

Vergi kanunlarının sağladığı bir takım avantajlardan faydalanarak vergi miktarını azaltmak veya vergilemeye konu teşkil edecek faaliyette bulunmamak ise vergiden kaçınmaya girer. Vergiden kaçınma, diğer bir ifade ile Vergi Planlaması, işletme üzerinde oluşacak vergi yükünü en aza indirmek için mükelleflerin ulusal ve uluslararası hukuk ve vergi yasalarının boşluklarından yararlanarak, bunları en akılcı biçimde kullanıp vergi yüklerini azaltma çabaları olarak tanımlanabilir İyi yönetilen, iyi bir finansal performansa ve şeffaf mali tablolara sahip şirketler vergiden kaçınma yöntemini seçerek yani vergi planlamasını tercih ederek kurumsal kalitelerini yükseltirler.

Bu bağlamda, İşletme üzerinde oluşacak vergi yükünü en aza indirmek için vergi kanunlarının kendilerine verdiği hakları en akılcı şekilde kullanarak vergi yükünü azaltma çabaları olarak tanımlayabileceğimiz vergi planlaması, işletmelerin genel planlarının ayrılmaz bir parçası olarak düşünülmelidir.

YÖNTEM VE KAPSAM

Çalışmamızda, dünyada yaşanan büyük kriz sonrası önemi daha da çok anlaşılan basel kriterlerinin bugüne kadarki süreci ve şirketlerin yapacakları yatırımları finanse edebilmek amacı ile ihtiyaç duydukları kredileri düşük maliyetli alabilmeleri için; ratinglerini yükseltecek, şeffaf görünmelerini sağlayacak vergi planlaması açıklanmaya çalışılmıştır. Vergi planlamasının

daha iyi ve net anlaşılması için vergi kaçırma kavramı da irdelenmiştir.

BASEL UYGULAMALARINA GENEL BAKIŞ

Bankalar ekonomilerde meydana gelen krizlerin büyük bir çoğunluğunu bankalar tetiklemiş, reel kesim ile birlikte ekonominin lokomotif gibi bir görev üstlenmiş ve zincirleme bir süreç süre gelmiştir. Ekonomilerin bir takım sorunlardan etkilenmemesi, daha az etkilenmesi amacıyla düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur.

1930 yılında Bank of International Settlements (BIS) "Uluslararası Takas Bankası", gelişmiş ülkelerin merkez bankaları tarafından İsviçre'nin Basel şehrinde kurulmuş, 1974 yılında kısa adı Basel Komitesi olan, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Komitesini oluşturmuştur. Federal Almanya'da meydana gelen bankacılık krizi sonrasında kurulan (Ayan 2007) BIS, ayrıca dünyanın en eski uluslararası finansal kurumu olma özelliğindedir. Bankacılık düzenleme ve denetleme komitesinin amacı; bankaların uluslararası standartlarda çalışmalarını sağlamaktır. Bu komite gelişmiş ülkelerin merkez bankaları ve bankacılık denetim otoritelerinden üst düzey yetkililerin katılımı ile oluşmuş bir komitedir. Ayrıca Basel komitesi, bankaların sermayelerinin riskli aktiflere oranının %8'den az olmamasını önermiştir. Komite, bankaların mali bünyelerinin ekonomide oluşacak krizlere karşı dayanıklılığını sağlamayı amaçlamıştır. Bu deklarasyon ile tüm dünyadaki bankaların ortak standartlarda çalışmasını sağlamak için birçok kararlar alınmıştır (BIS 1988).

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

Uluslar arası bankacılık sistemindeki gelişmeler ve finansal piyasaların birbiri içine girmesi ile yerel düzenlemelerin almasına neden olmuştur. Kilit rolü BIS üstlenmiştir (Beşinci 2005).

Uluslararası merkez bankaları işbirliğini sağlayan bir merkez olarak görevini sürdüren BIS, dünyanın en eski uluslararası finansal kuruluşudur (Gürel 2008).

Uluslararası Ödemeler Bankasının bugün biri Hong Kong diğeri Mexico City'de olmak üzere iki temsilciliği, 50 ülkeden yaklaşık 550 personel bulunmaktadır (BIS 2009). Türkiye 1964 yılında Uluslararası Ödemeler Bankası'na üye olmuştur. Üye ülkelerin merkez bankaları arasındaki işbirliği sağlamak, ek finansman olanakları yaratmak ve bu tür işlemlere güvence vermek gibi görevleri bulunan BIS'in en yetkili organın üye ülkelerin merkez bankalarının temsilcilerinden oluşan Güvernörler Konseyi'dir. BIS bünyesinde 4 adet komite oluşturulmuştur. Bunlar: Basel Bankacılık ve Denetim Komitesi, Global Finansal Sistem Komitesi, Ödemeler ve Takas sistemleri Komitesi ve Piyasalar Komitesidir. BIS dışında faaliyette bulunan 3 sekreteryaya mevcuttur: Finansal İstikrar Forumu, Uluslararası Mevduat Sigortacıları ve Uluslararası Sigorta Gözetimcileri Kurumu (BIS 2009).

BIS gözetiminde oluşturulan en önemli komite Bankacılık Düzenleme ve Denetim Komitesidir. 1970'li yılların ilk yarısında sabit kur sisteminin terk edilmesi ve 1974 yılında yaşanan petrol krizi sonucunda, uluslararası döviz ve bankacılık piyasalarında büyük dalgalanmalar yaşanmıştır, Finansal sorunlara ortak bir çözüm

bulmak amacıyla, 1974 yılı sonunda İsviçre'nin Basel kentinde bulunan Avrupa Merkez Bankalarının bankası olarak faaliyette bulunmak için Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) nezdinde "Bankacılık Düzenleme ve Denetim Uygulaması Komitesi" adında bir komite oluşturulmuştur (Atiker 2005).

1974 yılında 10 ülkenin merkez bankası guvernörü erinin bir araya gelerek oluşturduğu bu komite yılda 4 kez toplanmaktadır. Şimdiki üyeleri Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Luksemburg, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İngiltere ve A.B.D.'dir. Bünyesinde faaliyet gösteren yaklaşık 25 teknik çalışma grubu ve iş ekipleri bulunmaktadır. Komitenin bu tarihte kurulmasında Batı Almanya'daki Bankhaus Herstatt'ın iflası önemli etkindir. 1975 yılında komite ilk olarak toplanmış ve tarihten bu yana her yıl üç veya dört defa olmak üzere düzenli toplantılar yapmaktadır (Ateş 2003).

1970 ve 1974 yıllarında yaşanan küresel ekonomik krizler nedeniyle özellikle sermaye piyasasının en önemli aktörü konumundaki bankaların yapışım güçlendirmek amacıyla 1988 yılında Basel I uzlaşısı yayınlanmıştır. Bu uzlaşısı ile bankaların elinde tuttıkları sermaye ile varlıkları arasında risk esasına dayalı bir ilişki kurulmaya çalışılmıştır. Basel I, bir bankanın batması halinde mevduat sahiplerinin karşılaşılabileceği maliyetleri en aza indirmek için asgari tutulması gereken sermaye üzerinde odaklanmıştır (Atiker 2005).

BIS'in en önemli birimlerinden biri olan Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim

Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision), finansal piyasalarda ortaya çıkan sorunlara ortak çözümler bulmak gayesiyle bankacılık faaliyetlerine ilişkin riskleri kendi faaliyet çerçevesinde ele alarak incelenmiş ve oluşturulmuştur.

Basel komitesi amaçlarını iki temel prensip üzerine oturtmuştur. Bunlardan ilki hiçbir yabancı banka kuruluşu denetiminden kaçmamalıdır ve denetim uygun ölçülerde olmalıdır. Basel komitesinin ilk prensibi 1975'de Anlaşma olarak yayınlanmıştır. Bu anlaşma Mayıs 1983'te Bankaların Yabancı Kuruluşlarının Denetimi için Prensipler" olarak tamamlanmıştır (Ateş 2003).

1992 yılında anlaşmanın belirli prensipleri minimum standartlar olarak formüle edilmiş ve standartlar basılmıştır. Komite sürekli bu standartların tam olarak pratikte uygulanması için çalışmaktadır. 1996 yılında komite karma çalışma grubu ve kıyı bankacılığı merkezlerinde denetimler tarafından bir rapor açıklanmıştır. Bu rapor, Uluslar arası Banka Denetimcileri Konferansı'na katılan yüz kırk ülkenin denetimcileri tarafından Haziran 1996 da onaylanmıştır.

Basel komitesinin ilgilendiği diğer bir konu ise; sermaye yeterliliğidir. Sermaye ölçüm sistemi "Basel Sermaye Uzlaşısı" olarak adlandırılmış, G-10 ülkeleri tarafından 1988 yılında onaylanmış ve bankalara açıklanmıştır. Uygulamayı ve denetlemeyi kolaylaştırmak için Basel Komitesi Ekim 1999 da "Temel Prensipler Metodolojisi" ni geliştirmiştir (Özgün 2001).

Basel komitesinin düzenleme yaptığı diğer

bir alan ise risk yönetimidir. Amacı, bankaların maruz kaldığı olumsuz riskleri sınırlandırmak, oluşturulan senaryolarla belirsizliği azaltarak finansal piyasaları istikrarlı bir ortama kavuşturmadır (Bolgün 2005).

Komite, üyeleri arasında bilgi paylaşımını yürütürken zaman geçtikçe ilgisini " en iyi uygulamalar"ı içeren dökümanların uyumlaştırılmasına ortak gözetim standartlarının üyeler arasında geliştirilmesine kaydırmıştır (Benton 2004). Her yıl belirli aralıklarla toplanmakta ve bankacılık sektörü açısından önemli kararlar aldığı, uluslar arası düzeyde bir yaptırım gücü bulunmakta ayrıca alınan kararlar öneri niteliği taşımaktadır (Ayan 2007).

BASEL I (Basel Sermaye Uzlaşması)

1974 yılında kurulan Basel Komitesinin yaptığı ilk incelemede faaliyet gösteren birçok bankanın piyasalarda yetersiz sermaye oranıyla faaliyetlerini sürdürdüğü ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar neticesinde Komite 1988 yılında Basel I Standartlarını (The Basel Capital Accord) yayınlamıştır. 1988 yılında yayınlanan Basel I uzlaşısı ile uluslararası bankaların aktiflerinin risklerini ağırlıklandırarak, sermaye büyüklüğünü belirlemeye yönelik yöntemler geliştirilmiştir. Yani bankaların finansal krizlere karşı dayanıklılığını artırmak üzere uyulması gereken temel ilkeler belirlenmiştir.

Basel I'in amacı; uluslar arası bankacılık sisteminin istikrarını, emniyetini ve güvenilirliğini korumak, bankaların risk kültürlerini oluşturmak, yöneticilerini ve banka sahiplerinin bakış açılarını yeni

Tablo 1. Yıllar İtibari ile Basel Komitesi Çalışmaları

1988	Basel I Sermaye Uyumu (1988 The Basel Capital Accord)
1992 sonu	Uygulamaya Başlama İçin Verilen Son Tarih
1996	Piyasa Risklerinin Sermaye Yeterliliği Hesabına Dahil Edilmesi
Haziran 1999	Yeni Sermaye Düzenlemesi-Birinci Taslak
Kasım 1999	Yeni Sermaye Yeterliliği Çerçevesinin Güncelleştirilmesi
Ocak 2001	Yeni Sermaye Düzenlemesi-İkinci İstisari Taslak
Ocak 2001	Yeni Basel Sermaye Uyumunun Güncelleştirilmesi
31.2.2001	İkinci Taslağa İlişkin Görüş Bildirmek İçin Son Tarih
Eylül 2001	Yeni Basel Sermaye Uyumunun Güncelleştirilmesi
2001 Sonu	Yeni Düzenlemenin Yayınlanması (İptal Edildi)
2.10.2002	QIS-3 Çalışma Yapıldı
29.04.2003	Üçüncü İstisari Taslak Metni CP3 Yayınlandı
Ağustos 2003	Yeni uyumun uluslar arası düzeyde uygulanması için gereken ilkeler yayınladı
2004	Yeni Düzenlemenin Uygulamaya geçiş tarihi (İptal Edildi)
Haz. 2004	Kredi riski, türev ürünler, kaydi konular vb. ilişkin yeni çalışma sonuçları yayınlandı
26.06.2004	Basel II'nin yayınlanması (The New Basel Accord)
2007 Başı	Basel II'nin kabulü, direktif haline getirilmesi ve uygulamaya geçirilmesi

Kaynak: BIS, <http://www.bis.org/bcbs/history.htm> Erişim:16.08.2010

düzenlemelere uyumlu olarak geliştirmek, teknolojik yatırımları tamamlamak, bankaların sermayelerini güçlendirmek olan bu uzlaşi çeşitli varlık türlerine uygulanan temel risk ağırlıklarını esas olarak kredi riski için basit, genel bir yaklaşım sunmuştur (Musch 2005). Ayrıca, personeli ve farklı ülkelerdeki uygulamalarla yeknesaklık sağlayarak, uluslararası bankalar arasında rekabet eşitsizliğini azaltmak olarak belirlenmiştir (Aksoy 2007).

Basel I Uzlaşısı'nın uygulamasında dikkat edilmesi gereken iki nokta vardır. İlki; sermaye standardının uluslar arası bankaların güvenilirliğini ve istikrarını sağlamak için geliştirmiş olduğu ve yerel bankaların sermaye yeterlilik standartlarına ilişkin bağlayıcılığın bulunmadığıdır. Ülkeler arasındaki uygulama farklılıklarını azalt-

mayı amaçlamakta ve uygulanmasında adalet ve tutarlığın önemine değinilmiştir. Komite standardın, G-10 ülkeleri dışındaki ülkeler tarafından da benimsenmesini bu alandaki entegrasyonu hızlandıracağı için oldukça önemsemektedir (BIS, 2008).

BASEL II SERMAYE YETERLİLİĞİ DÜZENLEMESİ

Finansal piyasalarda meydana gelen gelişmeler ile Basel Komitesi; Basel I'in sermaye yeterliliği ölçümüne ilişkin eksikliklerini dikkate alarak Haziran 1999'da Yeni Basel sermaye Yeterliliği Düzenlemesine (Basel II) ilişkin ilk tartışma metnini yayımlamıştır. 2001 de ikinci, 2003 te ise üçüncü metni yayınlanmıştır. En son olarak da diğer yayınlanan tartışma metinleri revize edilmiş ve Basel II metni

Haziran 2004 te "Uluslar arası Sermaye Yeterliliği Ölçümlerinin ve Standartlarının Uyumlaştırılması; Gözden Geçirilmiş Çerçeve" isimli doküman ile yayımlanmıştır (Ata ve Uğurlu 2006).

Basel II Basel I e göre daha kapsamlı bir dokümandır. Basel II'ye son halinin verilmesi aşaması oldukça uzun bir takvime bağlanmış olup bu takvim içerisinde her bir tartışma metnine ilişkin ilgili taraflardan

görüş alınması ve Basel II'nin banka sermaye yeterlilikleri üzerine etkilerinin tespit edilebilmesi amacı ile sayısal etki çalışmalarının (Quantitative Impact Studies-QIS) gerçekleştirilmesi hususları yer almıştır (Yüksel 2005).

Basel II'nin Avrupa Birliği ülkelerinde de 2007 yılı başından itibaren yürürlüğe gireceği belirtilmiştir (Yüksel 2005).

Tablo 2. Basel Sermaye Yeterliliği Süreci

1998	Basel I düzenlenmesinin yayınlanması
1992 sonu	Basel II'in uygulanması için belirlenen tarih
Ekim 1998	Ana sermayeye dâhil edilmesi kabul edilen entrünmanlar
Haziran 1999	Yeni sermaye yeterliliği düzenlenmesi 1. Taslak
Ocak 2001	Yeni sermaye yeterliliği düzenlenmesi 2. Taslak
Nisan 2003	Yeni sermaye yeterliliği düzenlenmesi 3. Taslak
Haziran 2004	Yeni sermaye yeterliliği düzenlenmesi Nihai metin
2007 başı	Uygulamaya geçiş (G-10) üç aylık geçiş dönemi başı

Kaynak: BDDK, 10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II), Ocak 2005, s. 21.1.2.1. Basel II'nin Amaçları

Basel II, bankalarda etkin risk yönetimi, denetimi ve piyasa disiplini geliştirmek, sermaye yeterliliği ölçümlerinin etkinliğini artırmak, bu sayede sağlam ve etkin bir bankacılık sistemi oluşturmak ve finansal istikrara katkıda bulunmak için sunulmuş önemli bir düzenlemedir. Basel II, Basel I'in yetersiz kalması sonucunda bankaların sermaye yeterliliklerinin ölçülmesine ve değerlendirilmesine ilişkin olarak, Basel Bankacılık Denetim Komitesince yayınlanan standartlar bütünüdür.

Basel II'nin temel amacı; sermaye gereklilerini banka aktiflerinin gerçek riskine karşı daha yeterli hale getirmek, piyasa disiplini geliştirme, bankalar arasında mevcut olan rekabet eşitsizliklerini ortadan kaldırma ve finansal istikrara katkıda bulunmaktır (BDDK 2005).

Araş'a göre Basel II düzenlenmesi; Bankacılık sisteminin finansal risklere ve krizlere karşı korunmasını amaçlayan bankalarda etkin risk yönetimini ve piyasa

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

disiplinini geliştirmek sermaye yeterliliği ölçümlerinin verimliliğini artırmak etkin bir bankacılık sistemi oluşturmak ve finansal istikrarı sağlamaktır (Gürel ve Ark., 2008).

Basel II düzenlenmesinin amaçları; (İzsmmmo, 2010).

- Bankaların risk yönetimi sistemini geliştirmek ve etkinleştirilmesini teşvik etmek
- Piyasa disiplinini sağlamak ve geliştirmek
- Sermaye yükümlülüğünün maruz kalınan risk ile paralel olmasını sağlamak,
- İç ve dış denetimi güçlendirmek
- Sağlam ve etkin bankacılık sistemi oluşturmak
- Finansal istikrara katkıda bulunmak
- Sermaye yükümlülüğünün maruz kalınan risk ve ile paralel olmasını sağlamak
- Bankaların yeterli seviyede sermaye tutmalarını sağlamak
- Fırsat eşitliğini bozmadan rekabetçi ortamı geliştirmek (BBDK, 2004).
Basel II bankacılık risklerinin ölçümüne ve yönetimine vurgu yapmak ve yasal sermayeyi ekonomik sermaye ile daha bağlantılı hale getirmeyi tasarlamaktadır.

Tablo 3. Basel I ve Basel II Karşılaştırılması

Basel I	Basel II
Tek bir risk ölçüsüne odaklanmaktadır	Bankaların kendilerine uygun içsel risk yönetimlerini geliştirmeleri, gözeticilerin bu yöntemlerin etkinliğini değerlendirmeleri ve bu sayede piyasa disiplininin sağlanması üzerinde durulmuştur.
Tek bir metodun tüm bankalara uygun olduğu kabul edilmektedir	Metodolojide esneklik getirerek ve çeşitli yaklaşımlar sunarak daha iyi risk yönetimi için bankaların intiyasif kullanabilmelerine olanak tanımaktadır.
Geniş çerçeveye belirlenmiş bir yapıya sahiptir.	Riske daha duyarlı olarak belirlenmiş bir yapıya sahiptir.

Kaynak: TBB, Basel Komite Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi, 2002: s.3.

Basel II düzenlemesinin akademik ve finansal çerçevelerce eleştirilen tarafları da vardır. Bunlar; (BBDK, 2004).

- Kalibrasyona ilişkin eleştiriler
- Uzlaşısının teknik seviyesinin yüksek olması, uygulamasının pahalı olması
- Uzlaşının sermayeye gereğinden fazla önem atfediyor olması,



ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

- Standart yönetime ilişkin eleştiriler
- Uzlaşımın konjonktürel dalgalanmaları artırma ihtimalinin olması
- Derecelendirme kuruluşları tarafından verilen notların güvenilirliğine yönelik eleştiriler
- Uzlaşım hükümlerinin bazı tarafları cezalandırması (KOBİ'ler, gelişmekte olan ülkeler)
- Çeşitlendirme etkisi
- Uzlaşımın gelişmekte olan ülkelere özel şartları dikkate almaması
- İleri ölçüm yöntemleri için yeterli teşviklerin olmaması,
- Kredi riski modelleri denetimsel gözden geçirme
- Kamuya açıklama yapma şeklinde sıralanabilir.

Birinci Yapısal Blok; Asgari sermaye gereksinimi

İkinci Yapısal Blok: Denetim otoritesinin gözden geçirilmesi

Üçüncü yapısal Blok: Piyasa disiplini

BİRİNCİ YAPISAL BLOK: ASGARİ SERMAYE YETERLİLİĞİ

Bankanın risklere karşı elinde bulundurması gereken asgari sermaye tutarına ilişkin olan bölümdür. Gerekli asgari sermaye miktarını hesaplayabilmek için önce; kredi riski, piyasa riski ve operasyonel

$$\text{Sermaye Yeterlilik Rasyonu} = \frac{\text{Özkaynaklar}}{KR+PR+OR} \geq 8$$

BASEL II DÜZENLEMESİNİN YAPISAL BLOKLARI

Sermaye yeterliliği hesaplamalarına köklü değişiklikler getiren yeni düzenleme üç yapısal bloktan oluşmaktadır. Bunlar;

riskler belirlenir ve toplam minimum sermaye tutarı hesaplanır. Basel II Standartı'na göre sermaye yeterlilik oranı; Şeklinde.

Tablo 4. Basel II'de Yer Alan Alternatif Risk Ölçümleri

Gelişmişlik Düzeyi	Piyasa Riski	Kredi Riski	Operasyonel Risk
Basit		Basitleştirilmiş Standart Yaklaşım	Temel Gösterge Yaklaşımı
Orta	Standart Yaklaşım	Standart Yaklaşım	Standart Yaklaşım
Gelişmiş	Riske Maruz Değer Yaklaşımı	Temel İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım	İçsel Ölçüm Yaklaşımı
		Temel İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım	

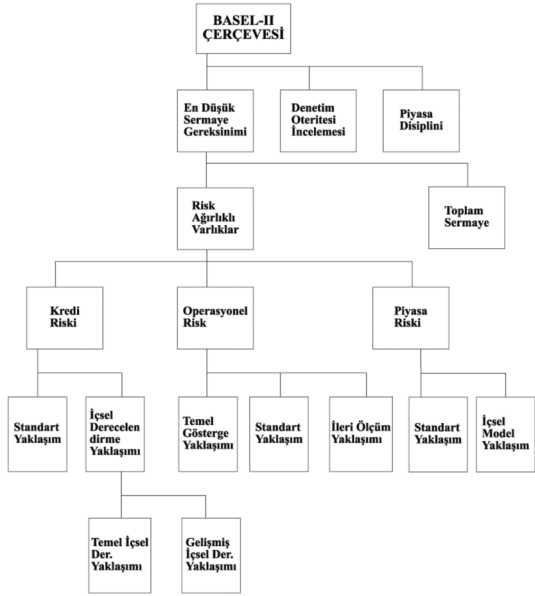
Kaynak: Ayhan Yüksel, Yeni Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı (BASEL-II), BDDK, 2004, <http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/Basel-II.aspx> (07 Kasım 2010), s.12.



KR: Kredi Riski,
PR: Piyasa Riski
OR: Operasyonel Risk

Basel II ile detaylı bilgilerin bankalar tarafından piyasaya zamanında açıklanma zorunluluğudur. Bankanın finansal durumu diğer piyasa katılımcıları tarafından da değerlendirilecek ve banka yönetimleri sermayeleriyle tutarlı politikalar izlemek zorundadırlar (Mercan 2006).

Şekil 1. Basel II Çerçevesi



Kaynak:Ebubekir AYAN, Bankacılık Risklerinin Yönetiminde Basel-II Uzlasısı, 1.Basım İstanbul: Beta, 2007, s.86

Basel II yeni teknolojiler, küreselleşme ile yenilikçi finansal ürünler ve hizmetleri piyasa işleyişi, bankaların kredi yönetimini piyasa ve operasyonel risk yönetimini değiştirmiştir (Aksoy 2007).

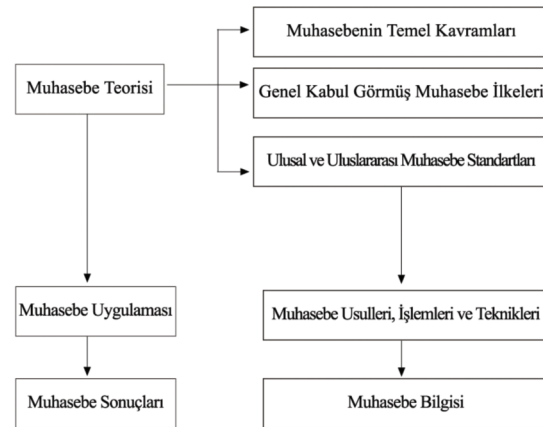
MUHASEBE STANDARTLARINA GENEL BAKIŞ

Muhasebe; işletme eylemlerinin kontrolünü olurlu kılmak, geleceğe ilişkin işletme eylemlerini planlamak, işletme içi ve dışındaki kişilere işletmeye ilişkin etkin kararlar alınabilmesi için mali olaylarla ilgili bilgilerin toplanması ve iletilmesidir (Ataman 1997).

Üstündağ'a göre muhasebe, işletmelerin finansal nitelikteki faaliyetlerinin saptanması sınıflandırılması, kayıtlandırılması, raporlanması ve yorumlandırılmasıdır (Üstündağ 2000).

Genel anlamda muhasebe, işletmenin mali durumunu gerçeğe uygun olarak yansıtmayı amaçlar. Bu nedenle de kaynağı doğal kurallara dayanmalıdır. Muhasebe ile ilgili doğal kurallar ise bilimsel ve tarafsız yaklaşımlar sonucu oluşabilir. Bu çerçevede muhasebe uygulamaları, kaynağını muhasebenin temel kavramları, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve muhasebe standartlarından almaktadır (Lazol 2000). Muhasebe; muhasebe kavramı ve muhasebe uygulama-

Şekil 2. Muhasebe'yi Oluşturan Ana Yapılar Ve Aralarındaki İlişki



Kaynak: Çelik, 2003, s.7

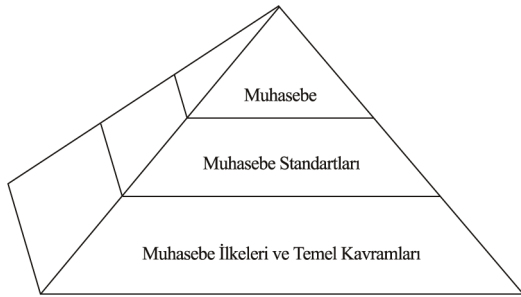
masından oluşur. Muhasebe'yi oluşturan ana yapılar Şekil 2' de gösterilmiştir.

Muhasebe teorisi ve uygulamalarına temel teşkil eden unsurlar;

- Kavramlar
- Standartlar
- Politikalar

Olarak sıralanabilir.

Şekil 3. Muhasebe Standartlarının Yeri



Kaynak: Kiracı, Köse, 2002, s.49.

Muhasebenin temel kavramları ve ilkeleri mali tablolarının ortaya konulmasında Şekil 5. Piramidin temelini oluşturmaktadır (Kiracı ve Ark., 2002).

Muhasebe açık bir sistem olara çevresi ile etkileşim halindedir. Bundan dolayı, dünya ekonomik sisteminde yaşanan tüm gelişmeler bir anlamda muhasebe kuramı ile muhasebe uygulamaları arasındaki ilişkinin ve etkileşimin gelişmesini sağlamıştır. Ticari işlemlerin niteliği ve bunları doğuran unsurlar değiştikçe, muhasebe kuramında da bazı değişiklikler yapmak ve eklemeler yapmak zorunlu olmuştur. Bu durum muhasebenin dinamik olmasını sağlamaktadır (Çelik 2010).

MUHASEBE STANDARTLARININ

TANIMI ve ÖNEMİ

Muhasebe işleyişinin yöntemini belirleyen düzenlemeler, muhasebe standartları, muhasebe kuramının önemli kaynaklarından birini oluşturur. Muhasebe standartları terimi; uygulamaya yönelik kuralları ifade etmektedir. Uluslar arası düzeyde hazırlanan muhasebe standartları, dünya ülkeleri uluslararası standartları kendi koşullarına uyarlayarak ulusal muhasebe standartlarını belirlemektedirler (Sevilengül 2003).

Muhasebe standartların amacı; finansal tablolarda şeffaf, tutarlı, karşılaştırılabilir, ilgili ve güvenilir mali bilgi sunan bir mali raporlama sistemi oluşturmaktır (Acar 2007). Bu standartlar ekonomideki tüm sektörlerle ilgili olabileceği gibi, bir sektörü de ilgilendirebilir (Weiland 2008).

Muhasebe standartlarının işletmeler açısından önemi;

- İşletmelerin finansal performanslarını farklı dönemler itibari ile aynı bazda karşılaştırma yapmalarına, karşılaştırma sonuçlarına bağlı olarak işletme için hayati önem taşıyan konularda isabetli kararlar almaları,
- İşletmenin finansal performansının doğru analizi ile ileriye dönük gerçekçi planların oluşturulması, isabetli hedef ve amaçların belirlenmesi,
- İşletmelerin denetimlerinin kolaylaştırılmasına yardımcı olmaktır (Alborav 2002).

Finansal raporlama kısaca, finansal raporu hazırlayıp sunan ve finansal raporu teslim alan , kullanan tarafları içeren ve çok taraflı

bir mesaj iletme işlemidir (Arıkan 2005).

Finansal muhasebe ve raporlama standartlarının uyumlaştırılması, sermaye piyasalarına cevap vermesi açısından zorunludur. Muhasebe ve finansal raporlama gelişen küresel pazarların önemli bir unsurudur (Aksoy 2007).

Finansal raporların ve bilgilerin gerek üretilmesi, gerekse ilgili kişi ve kuruluşlara sunulması sırasında muhasebe standartları adı verilen kurallar göz önünde bulundurulurken, dikkate alınmadan hazırlanan mali tablolar; nicelik ve nitelik yönünden yetersizliği nedeniyle yanlış değerlendirmelere ve kararlara yol açabilir (Kıracı ve Köse 2006).

Finansal tablo bilgilerinin elde edilmesi ve şirketler ve ülkeler arasındaki karşılaştırmaların yapılabilmesi için bilgilerin raporlanmasına yön veren esaslarda birlik sağlanması zorunludur. Bu ihtiyaç; çeşitli ülkelerde uygulanan muhasebe standartlarındaki farklılıkların kaldırılması ve muhasebe standartlarının birbirlerine yakınlaştırma çalışmalarının artmasına neden olmuştur (Akdoğan 2006).

Finansal piyasaların evrenselleşmesi çok uluslu şirketlerin sayısının giderek artması uluslar arası bağımsız denetim kuruluşlarının evrensel piyasalardaki etkinliği ve rekabeti farklı ülke bloklarının ekonomik birlik oluşturma istekleri ve uluslar arası alanda muhasebe kayıtlarında saptanan usulsüzlüklere ilişkin ortaya çıkan skandallar muhasebe düzenlemelerinin ve uluslar arası ortak muhasebe dili haline gelmesini gerekli kılmıştır (Aksoy 2007).

ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARI

Muhasebenin uluslararası işlerde uygulanması, Uluslararası Muhasebe Standardı (UMS)'nin oluşturulması ile mümkündür. UMS çok uluslu kazanç amaçlı kurum ve işletmelerin uyguladıkları muhasebe tümlerinden değil, mali tabloların değerlendirme ve sunuşlarında asgari müşterek birlik sağlamak için oluşturulan ve her biri kendi içinde tutarlı bir bütündür (Aksoy 2007).

Muhasebe uygulamaları noktasında, bilgi teknolojisindeki gelişmeler ve küreselleşme, yerel düzenlemelere hayat şansı tanımamakta, farklı ülkelerdeki uygulamaların karşılaştırılabilir olmasını talep etmektedir (Sevilengül, 2003). Bu talep doğrultusunda ortaya çıkan muhasebede harmonizasyonun sağlanması amacıyla, eski ismiyle IASC (International Accounting Standards Committee) yeni ismiyle IASB (International Accounting Standards Board) tarafından belirlenen uluslararası muhasebe veya uluslararası finansal raporlama standartlarının gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere kabul görmeye başlamıştır. Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu, Uluslararası Muhasebe Standartlarını (Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını) hazırlamaktan ve yayınlamaktan sorumlu bir birimdir. Bu kurul, 1 Nisan 2001 tarihinden itibaren kurul olarak taslak ve standartlar geliştirme, yayınlama ve standart yorumlarını onaylama görevini üstlenmiştir. Bu tarihten itibaren, kurul tarafından daha önceki komite (IASC) tarafından hazırlanmış olan 41 adet muhasebe standartlarının bazıları değiştirilmiş ve düzenlenmiş,

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

bazılarında değişiklik yapmış veya yerine IFRS (International Financial Reporting Standard) yayımlanmıştır (Aksoy 2007). Standartların oluşumu, hazırlama ve görüş alma süreci IASB nin başarısı için gerekli olduğu görülmektedir. Muhasebe standartlarının hakkında mali tabloların hazırlayıcılarının denetleyicilerinin ve kullanıcılarının görüşlerini almak uluslararası muhasebe standartlarının kalitesini sürdürmesi için esastır (Aksoy 2007).

IASC hazırlama görüş aşma işlemi;

1. Tartışmadan sonra, IASC uluslararası muhasebe standardına ihtiyacı olduğunu hissettiği bir konuyu seçer ve konuyu bir standart hazırlama komitesine verir. IASC'nin bütün üyelerinden bu konudaki görüşlerinin ve göz önüne alınmasını istedikleri hususların bildirilmesi istenir.
2. Sekreteryanın yardım ettiği Standart Hazırlama Komitesi ilgili problemleri göz önüne alır ve konu hakkında kurula bir plan sunar.
3. Standart hazırlama komitesi, kurulun görüşlerini alır ve önerilen standardın ilk taslağını hazırlar.
4. Kurulun tekrar gözden geçirmesinden sonra standart taslağı görüş almak üzere bütün üye birimlere gönderilir.
5. Standart hazırlama komitesi yeniden gözden geçirilmiş bir taslak hazırlar. Bu taslak kurulun en az üçte ikisinin onayıyla ön taslak

6. olarak yayınlanır. Tüm ilgili taraflardan ön taslakla ilgili görüş istenir.

Taslakların incelenmesinin her safhasında, üye birimler görüşlerinden yararlanmak için kendi organizasyonlarındaki muhasebe araştırma komitelerine başvururlar.

7. Ön sürenin bitiminde (genellikle 6 ay) görüşler IASC'ye teslim edilir ve projeden sorumlu standart komitesince söz konusu görüşler göz önüne alınır.
8. Daha sonra Standart Hazırlama Komitesi, uluslararası muhasebe standardı olmak üzere yeniden gözden geçirilmiş bir taslağı onay için kurula teslim eder.

Standardın yayınlanması kurulun en az $\frac{3}{4}$ 'ünün onayını gerektirir. Bundan sonra onaylanan standart metni İngilizce olarak basılır. Bu metin tercüme edilmesi ve yayınlanması için bütün üye birimlere gönderilir. Bu süreç üç yıl alır.

Standardın yayınlanması kurulun en az $\frac{3}{4}$ 'ünün onayını gerektirir. Bundan sonra onaylanan standart metni İngilizce olarak basılır. Bu metin tercüme edilmesi ve yayınlanması için bütün üye birimlere gönderilir. Bu süreç üç yıl alır.

DEVLET BÜTÇESİ ve BÜTÇE SİSTEMİ

Bütçe kavramı ilk defa Batı ülkelerinde ortaya çıkmıştır. Latince "Bulga" olarak ifade edilen bütçe kelimesi; Fransızca "Bouge", "Bougette", onyedinci yüzyıldan itibaren İngilizcede "Budget" şeklinde kullanılmaya başlanmış ve Fransızcadan Türkçeye geçmiştir (Tüğen 2007). Kelime anlamı olarak bütçe, gelecek dönemde elde edilecek gelirleri ve yapılması planlanan harcamaları gösteren tablo olarak ifade

edilebilmektedir (Özen 2008). Devlet bütçesini ise; devletin bir yıllık süre içinde gider ile gelirlerini tahminleyen ve bunların uygulanmasına izin veren yasama tasarrufu ya da kanun olarak tanımlamak mümkündür (Tüğen 2007).

Devletin gelecek bir döneme ilişkin gider ile gelir tahminlerini ortaya koyan ve bunların yürütülüp uygulanması hususunda hükümete yetki ve izin veren bir kanun şeklinde tanımlanan devlet bütçesi, kamunun fonksiyonlarındaki gelişmelere paralel olarak devamlı değişim içinde olmuştur. Devletin fonksiyonlarının sınırlı olduğu dönemlerde devlet bütçeleri kapsam olarak küçük tutulmuştur. Bununla birlikte devletin ekonomide aktif rol oynamaya başlaması ve fonksiyonlarında yaşanan çeşitlilik bütçelerin kapsamını genişletip önemini arttırmıştır. Bu yöndeki gelişmeler devlet bütçelerinin işleyiş düzenini dolayısıyla sistemlerini de farklılaştırmıştır (Özen 2008).

Devlet bütçesi, kamu mali politikalarının temel uygulama araçlarından biridir. Devlet bütçesinin etkin bir şekilde kullanılabilmesi ise bütçenin hazırlık, uygulama ve denetim süreçlerine çağın gereklerine uygun usul ve esasların egemen olmasını gerektirir (Özen 2008).

Bütçe ve sistem kelimelerinden oluşan bütçe sistemi kavramı ise; kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde, mevcut kaynakların en iyi şekilde planlanarak mali imkanlar dahilinde kullanılmasını ve hedeflere ulaşmak için alternatif program ile faaliyetler arasında tercihlere göre kaynak tahsisi yapılmasını içeren süreç olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla bütçeleme

sistemi ile mali kaynakların belirli programlara dönemler itibarıyla dağıtımı yapılmaktadır (Coşkun 1997).

Bütçe ile ilgili olarak yapılan tanımlamalardan 4 temel niteliği ortaya çıkmaktadır;

- Tahmin: Bütçe tahminidir
- Tahdir (Sınıflı alma): bütçe belirli bir zaman kesimi için hazırlanır bu zaman dilimi Mali Yıl-Bütçe Yılı'dır.
- Tezkin: Bütçenin gelir ve gider rakamlarının denk olması demektir.
- Tasdik: Bütçenin gelir ve giderleri uygulamaya toplanmasına ve giderlerin yapılmasına geçilmenden önce yasama organı tarafından tasdik edilir.

Bütçe açıklarının ekonomik denge anlayışı ile birlikte değişik bir bakış açısı ile ele alınması kamu harcama ve gelirlerinin etkinlik göstergeleri esas alınarak kullanılması önem kazanmıştır. Geleneksel bütçe sisteminde planlamaya gereken önem verilmemesi sonucu kurumlar arasındaki ilişki ve koordinasyon kurulamamış olması yeni bütçe tekniklerine geçişte önemli bir etken olduğu belirtilmiştir (Egeli 1997).

Hincrichs, gelişmekte olan ülkelerde bütçe açıkları sorununu incelemiştir. Yaptığı çalışmada gelişmekte olan ülkelerdeki bütçe açığının gelişmiş ülkelere göre daha büyük olduğu ve bu farkın gelişme sırasında arttığını ileri sürmüştür (Özkan 1987). Gelişmekte olan ülkelerin bütçe açıklarını kontrol etmekte daha başarısız olmasının nedenlerini ortaya koyan yapısal faktörlerden önce, iktisadi gelişme düzeyi üzerinde



ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

durulmasında yarar vardır. İktisadi gelişme düzeyi düşük olan ülkelerde bütçe açıkları, yüksek harcama baskısı, vergi gelirlerindeki yetersizlik ve özel tasarrufların düşüklüğünden dolayıdır (Egeli, 1997).

YATIRIM BÜTÇELERİ

Yatırım bütçeleri, devlet ekonomisi için faydalı gördüğü alanlara yatırım yaparak, alt yapının tamamlanması; sanayinin gelişmesi, modern teknolojinin kullanımı için gereklidir.

Yatırım ve cari harcamaların ayrı bütçeler halinde yapılmasının faydaları; (Coşkun 1991).

- Çift bütçe ile devlet harcamalarının maliyet ve özelliğe göre farklı analiz ve tetkik olanağı ortaya çıkar.
- Yatırım bütçesi ve bu bütçenin hazırlanma şekil uzun vadeli planlamayla ilgili olduğundan
- Yatırım bütçesi, devletin net değerlerindeki değişiklikleri göstermede kullanılabilirdiği yatırımların korunması ve toplanmasındaki seyri belirterek milli hasıladaki devletin yatırım unsurlarının tahmini için faydalı bilgilerin sağlanmasına araç olur.

İŞLETME BÜTÇELERİ

İşletme bütçeleri, planlama faaliyetinde kullanılan bir araç olduğuna göre öncelikle planlamayı tanımlamak uygun olacaktır. Planlama, varılması tasarlanan hedeflerin belirlenmesi ve bu hedeflere giden yol,

yöntem ve araçların önceden seçilmesi olarak tanımlanabilir (Sabuncuoğlu ve Ark., 1991). Finansal planlama ise, işletmenin geleceğe yönelik hareket biçimini belirlemeyi, politikaları saptamayı ve gözden geçirmeyi amaçlayan bir finans fonksiyonudur. Finansal planlama, işletmeye giren ve çıkan para-fon akımlarının sistematik bir biçimde tahmini ve hesaplanması işlemlerini konu edinir (Berk 1999). Yönetim planları işlevi ile bütçe sisteminin amacı; İşletmenin sahip olduğu kaynakların en etkin biçimde kullanılmasını değerlendirirler

İşletme bütçesinin amacı;

- İşletmenin bütünü itibari iler ulaşılabilecek amacı saptamak ve bu amaca ulaşmak için,
- İşletmenin saptanan amacına uygun olarak bölümlere ve işletmedeki görevlilere yapılacak işlemleri ve ulaşılabilecek sonuçları her bir işletme fonksiyonu için yetkilileri ve sorumlulukları açıkça gösteriri bir olana uygun organizasyon sağlamak
- Çalışanların en önemli verimli biçimde yürütülmesi ve amaca ulaşılması için işletmenin bölümleri ve bütün görevliler arasında uyum ve işbirliği kurmak.
- Bölüm yöneticilerini işletmenin öteki bölümleri ile uyumlu yapmakta zorlamak,
- Üretim unsurlarının ve araçlarının en ekonomik şekilde kullanılmasını plan-



lanması ve bu yolda incelemeler yapılması için yöneticileri zorlamak.

- Nakite gereksinme duyulan zamanı ve gereksinmenin miktarı ile ödeme zaman ve miktarını belirlemede en iyi araç görevi görerek likit kaynakların varlığını güzeli kılmak
- Tüketicilerin istemlerini ve bunların genel gidişini doğru olarak kestirmek.
- Meydana gelen arar ve ziyanların düzeltmeden çok, onların önlenmesi için dinamik bir kontrol sistemi kurmak.

İşletme bütçesinin özelliklerle;

- Bütçeler sadece gider kontrol aracı değil, aynı zamanda kar planlamaması
- Basit bir öngörü olmayıp gelecekte uğraşların öncen planlanması,
- Uygulamada gerçekleşen sonuçların ve öngörülen sonuçların karşılaştırılıp departmanların ve çalışanların gerçek başarılarını ölçmek için kullanılan bir standarttır.
- Uygulandığı alanda işletmenin politikasını belirler.
- Bütçe değişen ekonomik koşullara bağlı olarak revize edilebilir.
- Bütçenin önemli bir işlevi de yönetim basamakları arasında iletişim aracı olmasıdır.

İşletme bütçelerinin yararları;

- İşletmenin amaçlarını ve hedeflerini tespit etmek için,
- Hedeflenen durum ile gerçekleşen durum arasındaki sapmaları ve nedenlerini tespit ederek gerekli düzeltmelerin yapılmasını ve ileriye dönük önlemlerin alınmasını sağlar.
- Mevcut olanaklarla neler yapılabileceğini ve bu konudaki en doğru ve verimli yolu gösterir.
- Hedeflere ulaşmak için ilerlenen yolda nelere katlanılacağını gösterir.
- İşletmenin sahip olduğu kaynakları en etkili şekilde kullanma olanağı sağlar.
- Yönetimin sağlıklı ve doğru karar vermesine yardımcı olur (Sabuncuoğlu ve Ark., 1991).
- Temel politikaların erken ele alınmasını sağlar.
- Çeşitli bölüm yöneticileri arasında karşılıklı sorunlara ilişkin ortak görüş birliğinin yaratılmasında yardımcı olur.
- Faaliyetlerin dönemsel analizlerinin yardımı ile verimsiz durumları zamanında saptama olanağı verir.
- Tüketici taleplerinin eğilimlerini öngörür.

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

- Üretim araçlarının maksimum kapasitede kullanılmasına, eskime ve aşınmanın minimuma indirilmesine katkıda bulunur.
- Fona ihtiyaç duyulan zamanı ve tutarı, ödeme zamanı ve tutarını saptamaya yardımcı olur.
- Harcamaların belli bir amaç için ayrılan ödeneklerini kontrol ederek gereksiz ödemelere engel olur.
- Gelir ve giderler arasında denge kurarak işletme kaynaklarının korunmasına olanak verir (Sevgener ve Hacirüstemoğlu 2000).
- Üst düzey yöneticiler, amaçlarını, geleceğe dönük beklentilerini bütçeleme ile berraklaştırırlar, nicel şekle dönüştürürler.
- İşletme bütçeleri geleceği düşünme, öngörme gereğini doğurur.
- Faaliyet sonuçlarının değerlendirilmesinde, ölçülmesinde kullanılacak standartların geliştirilmesini, ortaya konulmasını sağlar.
- Faaliyetlerin etkin bir biçimde denetimine olanak hazırlar.
- Denetim giderlerinde önemli tasarruflar sağlar.
- İşletmenin alt kademe yöneticilerinin planlama sürecine katılma ve katkıda bulunmalarına, amaçlara göre yönetime olanak verir.
- Yöneticilerin, günlük yönetim sorunlarından uzaklaşarak, planlama ve yaratıcı düşünce için daha fazla zaman ayırmalarına imkân sağlar.
- Firma içinde çeşitli bölümler arasında daha iyi eşgüdüm kurulmasına olanak verir.
- İşletme bütçelerinin finansman kurumlarından kredi alınmasını kolaylaştırmak, muhasebe servisinin planlama ve kontrol için gerekli bilgileri vermesini hızlandırmak gibi yararları da vardır (Sevgener ve Hacirüstemoğlu 2000).
- Yöneticilere daha rasyonel ve ekonomik düşünme ve karar alma alışkanlığı kazandırır.
- Sosyal alanda da katkılar sağlar, belirli bir amacın gerçekleştirilmesi için ortak çaba ve işbirliği, sosyal bir havanın esmesini gerçekleştirir, işgören ve yönetici kaynaşmasını sağlar (Sabuncuoğlu ve Ark., 1991).
- Bütçeler önceden nelerin hangi standartta, nerede, ne zaman, kimler tarafından uygulanacağı konusunda birtakım veriler içerdiğinden, yöneticilerin düşünüp yapmaları gereken birtakım işlemleri ortadan kaldırarak, yöneticilerin işlerinin önemli ölçüde azalmasına yardımcı olur (Büker ve Ark., 2008).
- İşletme faaliyetlerinin genel ekonomik çerçeve içerisinde, yönetime daha iyi anlaşılmasını sağlar

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

(Açıköğretim Fak.Ders.Kitapları 1996).

- Planlamada kesinlik sağlar.
- Tutarlı düşünmeyi, planlamayı, önemli kararlara varmadan önce ilgili tüm faktörlerin dikkate alınmasını sağlar (Büker ve Ark., 2008).

İşletmelerin durumu ve gerçeğe uygunluğunu yansıtması muhasebenin amacı içindedir. Muhasebe uygulamaları, muhasebe ilkeleri ve muhasebe standartlarından oluşmalıdır. Finansal raporlama süreçlerinde şeffaf, tutarlı olan muhasebe standartları, mali tabloyu oluşturmaktadır. İşletmelerin performanslarını karşılaştırma, hayati önem taşıyan isabetli kararlar almak için, doğru analiz ve ileri dönük hedeflerin belirlenmesi için önemlidir.

Muhasebe standartları, mali tabloların değerlendirilmesi ve sunuşlarında asgari müşterek birlik sağlamak için oluşturulmuş bir bütündür. Muhasebe oluşumu, hazırlama ve görüş alma süreci başarı için önemlidir. Muhasebe standartlarından sonra önemli olan konu bütçedir. Bütçe, devlet, vilayet ve belediye gibi amme hükmü şahıslarıyla yarı resmi ve ya hususi teşekkül ve topluluklarının, muayyen bir devre içindeki gelir ve masraflarını tahmin eden ve bunlar icrasında önceden mezuniyet veren bir kanun, bir nizamname, kararname veya idari bir tasarruftur. Yatırım ve işletme bütçesi olarak ayrılmıştır.

İşletmelerin vergi yüklerini azaltma arzusu, yasaların tanıdığı haklar için en uygun bileşimin belirlenmesi ile yapılan çalışmalar gereği vergi hukuku önemli konuların

arasındadır. Vergi planlamasının amacı; vergi mükelleflerinin mali işletmelerinin düzenlenmesi ve kazançlarını maksimize edilmesidir. Vergi rekabetini etkileyen unsurların incelenmesi konumuzun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

VERGİ PLANLAMASI KAVRAMI

Vergi planlaması kavramı ilk olarak 1920'li yılların sonlarında "İşletme Vergiciliği" adı altında Alman maliyecileri ve vergi hukukçuları tarafından kullanılmış ve geliştirilmiş bir kavramdır. Bu kavram dilimize Almanca'dan girmiş yeni bir terimdir. Almanca karşılığı "Betriebs wirtschaftliche Steuerlehre"dir. "Betriebs wirtschaft" işletme iktisadi, "Steuerlehre" ise vergi bilgisi veya vergileme anlamına gelmektedir. Bu deyim Türkçeye sadık kalınarak çevrildiğinde "İşletme İktisadında Vergicilik" anlamına gelmektedir. Ancak ŞENVELİ, bu deyim Türkçeye "İşletme Vergiciliği" şeklinde çevirmiş ve bu deyim genel kabul görerek beğenilmiş ve Türk mali literatürüne de bu hali ile girmiştir. İşletme vergiciliği, ticari, sınai ve hizmet işletmeleri merkez olmak üzere, vergi olayını bu işletmeler açısından inceleyen bir disiplindir. Almanya dışındaki ülkelerde, özellikle Anglo-Sakson kökenli İngilizce konuşulan ülkelerde, işletme vergiciliği deyiminin tam karşılığı olmadığı için bu kavrama kısaca "vergi planlaması" denilmiş ve bu deyim zaman içinde yayılarak mali literatüre bu hali ile yerleşmiştir (Tuncer 2008).

Vergi planlaması kavramı; işletmelerin vergi yüklerini azaltma arzusu ile yasaların tanıdığı hakların en uygun bileşiminin

belirlenmesine yönelik sistemli çalışmalar yapılması gereği, vergi hukukunun son yıllarda üzerinde durduğu konulardan birisidir (Yıldırım ve Ark., 2006). İşletmelerde vergi planlaması kavramı temelde üç ana kelimeden oluşmaktadır. Bunlar; vergi, planlama ve işletmedir (Bala 2007).

Planlama ise, bir takım amaçları başarmak için gerekli olan faktörleri önceden belirleme (Bala 2007) ve gelecekte nelerin, ne zaman ve nasıl yapılması gerektiğine yönelik kararların bugünden oluşturulması sürecidir. Planlar, beklenen ve beklenmeyen durumlarda işletme yöneticilerinin etkin kararlar almasına yardımcı olmaktadır (Sözer 2007).

Vergi planlaması; mikro (kişisel) vergi planlaması ve makro vergi planlaması olmak üzere ikiye ayrılabilir. Mikro vergi planlaması, bireysel nitelik taşımakta olup, mükelleflerin ve vergi sorumlularının yasalara aykırı olmayan girişim ve uygulamalarıyla ödemeleri gereken vergileri asgariye indirme çabalarıdır. Makro vergi planlamasında ise konuya devlet açısından yaklaşmaktadır. Makro vergi planlamasının amacı, devletin duyduğu finansal ihtiyacın en uygun kaynaklardan, toplumun yaklaşımlarını, tavır ve davranışlarını dikkate almak suretiyle, verginin konulma amaçlarına uygun olarak maksimum hizmet sağlayacak şekilde vergi uygulamasının gerçekleştirilmesidir (Akdoğan 2006).

VERGİ PLANLAMASININ AMACI

Vergi planlamasının temel amacı, vergi mükelleflerinin mali işlemlerinin düzenlenmesi ve böylece bu mükelleflerin vergi

sonrası kazançlarının maksimize edilmesidir (Maydew 2005). İşletmelerin amacı ise vergi sonrası karlarını maksimize etmektir. Ancak vergi ödemeleri, genel olarak işletmelerin karlarını azaltmaktadır (Spengel 2004). Bu nedenle vergi planlamasının genel amacını, ödenecek net verginin minimize edilmesi şeklinde özetlemek mümkündür (Bala 2007). Aksi takdirde, gereksiz bir şekilde artan vergi yükü, işletmeyi rekabete dayanıksız duruma getirebilecek bir işletme harcamasını ifade edecektir. Toplam vergi yükünün en aza indirilmesi tek başına amaç oluşturmaz. Bu amaç genellikle kar maksimizasyonu, şirket faaliyetlerinin devamlılığı veya ticari faaliyetlerin genişletilmesi gibi genel ekonomik durumu etkin kılmaya yardım eden işletmenin temel amaçlarıyla bağlantılıdır. Vergi planlamasının ön şartı, mevcut ekonomik koşulların kullanılmasıdır. Yani, bu koşullar vergi ödemelerini yasal olarak en aza indirmek için düzenlenebilmektedir (Spengel, 2004).

Tablo 5'de belirtildiği gibi, vergi planlaması, vergi avantajı sağlayan durumların maksimize edilmesini, vergi avantajı sağlamayan durumların ise minimize edilmesini gerektirmektedir. Bu açıdan vergi indirimlerinin, vergi ayrıcalıklarının, vergi istisna ve muafiyetlerinin maksimize edilmesi ve uygulanabilir vergi oranının minimize edilmesi mükelleflere vergisel avantajlar sağlamaktadır. İlave vergi alınması, uygulanabilir vergi oranlarının maksimize edilmesi gibi uygulamalar ise mükelleflere avantaj sağlamamakta aksine bu mükelleflerin daha ağır vergi yüküyle karşılaşmalarına neden olmaktadır.

Tablo 5. İşletmelerin Vergi Planlamasında Avantaj Sağlayan ve Sağlamayan Durumlar

Vergi Avantajı Sağlayan Durumlar	Vergi Avantajı Sağlamayan Durumlar
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tam vergi muafiyeti ✓ Kısmi vergi muafiyeti ✓ Vergi indirimi , vergi iadesi ve vergi ayrıcalığı ✓ Varlığın ekonomik değerindeki düşüşten daha hızlı bir oranda vergi indirimi ✓ Vergiye tabi gelirin varlık nakit akımının ekonomik değerindeki artıştan daha düşük bir oranda değerlendirilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Özel vergi tahakkuku ✓ Varlıkların ekonomik değerindeki düşüşten daha düşük bir oranda vergi indirimi ✓ Vergiye tabi gelirin varlık nakit akımının ekonomik değerindeki artıştan daha yüksek bir oranda değerlendirilmesi

Kaynak: BALA, Swapan Kumar: "Tax Planning in Bangladesh Perspective", Social Science Research Network Working Paper Series, (May 2007), pp.9

VERGİDEN KAÇINMA

Vergiden kaçınma, vergiyi doğuran olaya sebebiyet vermemek suretiyle vergi borcundan kurtulmayı ifade eder. Vergi yasalarındaki istisna ve muafiyet hükümlerinden yararlanmak, örneğin, yükümlülerin vergi konusuna girmeyen kaynaklardan kazanç ve irat sağlaması ya da vergiye tabi olmayan mal ve hizmetleri satın almak suretiyle vergiden kaçınmaları mümkündür. Bu durum herhangi bir suç teşkil etmemektedir (Akdoğan 2006).

Maliye literatüründe vergiden kaçınma genellikle "vergi kaçakçılığı vergiden kaçınmanın meşru olmayan halidir" şeklinde tanımlara konu olmuştur, (Nadaroğlu 2000).

Vergiden Kaçınma Sebepleri;

→Vergiden kaçınma sebepleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

→İşletmenin elinde daha fazla likit fon bulundurabilmek,

→Vergi oranlarının yüksek olması,

→Vergi kanunlarının işletmeye tanıdığı haklardan faydalanabilmek,

→Vergiden kaçınan rakip işletmeler karşısında rekabet şansını devam ettirebilmek,

Genel Olarak Vergiden Kaçınma Yolları;

→Genel olarak vergiden kaçınma yollarının bazıları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

→Yeniden değerlemeden ve bu değerlemenin vergisel avantajından yararlanmak,

→Finansman Fonu uygulamasından yararlanmak (01.01.1998 tarihinden önce alınan Yatırım Teşvik Belgeleri için geçerli),

→Yatırım İndirimi Müessesesi'nden faydalanmak için teşvik belgesi almak,

→Teşvik Belgesi olmayan yatırımlarda, yatırım indiriminden faydalanacak teşvik belgesiz yatırımlar yapmak,

→Öngörülen yatırım indiriminden faydalanmak,

→Azalan bakiyeler usulü ile amortisman ayırmak,

→Fevkalade ve teknik amortisman ayırmak,

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

→Amortisman ayırma yöntemini değiştirmek,

→Serbest bölgelerde şirket kurmak ve ticari faaliyetlerini serbest bölgelere aktarmak,

→Yatırım yapılacağı zaman şahıs ortaklıkları kurarak yatırım yapmak ve böylece yatırım indirimi stopajı da ödememek,

→Yıllara sari inşaat ve onarma işlerinde iş ortaklığı yerine adi ortaklık kurmak,

→Geçici vergi dönemlerinde de yatırım indiriminden faydalanmak için bir önceki yıl kurumlar vergisi beyannamesinde, öngörülen yatırım indirimini mutlaka göstermek,

→Uzun yıllar kar elde edilemeyecekse maliyete atma veya gider yazma konusunda ihtiyarilik tanınan giderleri maliyete atarak sonraki dönemlerde amortisman ayırmak,

→Hangi yöntem daha az vergi ödenmesine olanak sağlıyorsa maliyet bedeli artırımı ve gayrimenkul ve iştirak hisseleri satış kazancı istisnası yöntemlerinden birini tercih etmek.

VERGİ KAÇIRMA

Vergi kaçakçılığı, vergi baskısına karşı yasa dışı bir tepkidir. Ödenmesi gereken vergiyi, yasalara aykırı bir surette hiç ödememek veya eksik ödemek vergi kaçakçılığı olarak nitelendirilir. Böyle bir

davranış, vergiden kaçınmanın aksine suçtur. Vergi kaçırmak amacıyla, firmalar ve bireyler ticari işlemlerini artan oranda bu bölgeler üzerinden yapmakta, tasarruflarını bu bölgelerde değerlendirmektedir. Burada elde edilen faiz ve temettü gelirleri büyük oranda ulusal devletlerin bilgisi dışında kalmaktadır (Akbal 2001).

Vergiden kaçınma sebepleri ile vergi kaçırma sebepleri neredeyse birbirinin tamamen aynı olan sebeplerdir. Zira her iki uygulamada da işletme devlete daha az vergi ödemektedir.

Vergi kaçırma sebepleri vergiden kaçınma sebeplerinde olduğu gibi aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

→İşletmenin elinde daha fazla likit fon bulundurabilmek,

→Vergi oranlarının yüksek olması,

→Vergi kaçıran rakip işletmeler karşısında rekabet şansını devam ettirebilmek,

Genel olarak vergi kaçırma yollarının bazıları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

→Mal ve hizmet satarken hiç belge düzenlememek veya düşük bedelde belge düzenlemek,

→Düzenlenen belgeleri mal veya hizmet satılan kişi veya firmalardan başkalarına düzenlemek,

→Sahte ve muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge kullanmak,



ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

→Gerekli şartları sağlamadığı halde şüpheli alacak karşılığı ayırmak,

→Tahsil edilemeyen alacak teminatlı (ipotek konulması gibi) olduğu halde teminat belgelerini saklayarak şüpheli alacak karşılığı ayırmak,

→Yatırım indiriminden yararlanmaması gereken harcamaları yatırım indirimi kapsamına almak,

→İlişkide bulunduğu kişi veya kurumlara örtülü kazanç aktarmak, aktarılan örtülü kazanç için herhangi bir bedel tahsil etmemek ve fatura da kesmeyerek Hasılat KDV'si hesaplamamak,

→Yeniden değerlendirme oranlarını olduğundan fazla uygulamak,

→Duran varlık satışlarında daha önceden ayrılan amortismanları ve sermayeye ilave edilmemiş değer artış fonlarını karı artırıcı bir unsur olarak dikkate almamak,

→Oluşan yeniden değerlendirme değer artış fonunu sermayeye eklemeyip dağıtmak, ancak söz konusu fonu zararlı olunan dönemde dönem karı ile ilişkilendirmek,

→Olması gerekenden daha fazla amortisman ayırmak,

→Şartları sağlamadığı halde yenileme fonu ayırmak ve böylece vergi erteletmek,

→Muhasebe hileleri ile TL veya döviz

cinsinden borç yaratmak ve daha sonra da ilgili borç için faiz ve kur farkı hesaplayıp gider yazmak,

→Kurum için örtülü sermaye arz eden borçlanmalar yapmak ve borçlanılan kurumlara faiz ödemek,

→Sabit kıymet alımında kullanılan kredinin faizinin sabit kıymetin aktifleştirildiği dönem sonuna kadar olan bölümünü maliyete atmayıp gider yazmak,

→Finansman gider kısıtlaması uygulaması gerekirken uygulamamak,

→İndirilmemesi gereken KDV'leri indirmek,

VERGİ KAÇIRMA ve VERGİDEN KAÇINMA AYRIMI

Vergilere gösterilen davranışların içinde en yaygın ve yükümlüler açısından en etkin kullanılan davranışların başında vergi kaçakçılığı gelmektedir.

Vergi kaçakçılığında yükümlüler, yasaları açık bir biçimde çiğneyerek, vergi yükünden kurtulmaya çalışırlar. Burada, vergi yasalarının vergi borcunun doğumunu bağladıkları olay, vergi ödemeyi gerektirecek biçimde meydana gelmesine rağmen, yükümlü veya sorumlu bunu ilgili vergi yönetimine hiç bildirmeyebilir veya noksan bildirebilir. Bu durumda, yükümlü ya da sorumlunun vergilendirmeye ilişkin ödevlerini zamanında yerine getirmemesi veya eksik yerine getirmesi yüzünden, vergi zamanında tahakkuk ettirilememekte veya



eksik tahakkuk ettirilmektedir.

Bu işlemde vergiyi doğuran olay gerçekleşmektedir. Vergiye konu bu olayı mükellef, beyan etmemekte veya eksik beyan etmektedir. Dolayısıyla da, mükellef vergisini hiç ödememekte veya eksik ödemektedir. Kişisel vergi yükü de daha az veya sıfır olarak gerçekleşmektedir. Bu tür bir işlem hiç şüphesiz bir suç teşkil etmektedir ve vergi idaresince yapılacak denetimle, vergiyi doğuran olayın beyan edilmediğinin veya eksik beyan edildiğinin saptanması halinde, cezalı işlem yapılacağı tabiidir (Ergülen 2000).

Vergiden kaçınmanın ise vergi kaçırmanın aksine suç teşkil eden herhangi bir tarafı yoktur. Vergi kaçırmada kişiler veya kurumlar elde ettikleri gelirlerin veya yaptıkları işlemlerin vergisini ödememek için bir çabada bulunmakta iken, vergi kaçınmada ise aynı kişiler veya kurumlar, üzerinde daha fazla vergi yükü olan gelir unsurları yerine daha az vergi yükü olan gelir unsurları üzerinden kazanç veya irat elde etmekte ya da yaptıkları işlemlerin vergisini daha az ödemek için üzerinde yüksek vergi olan işlemler yerine düşük vergi olan işlemleri yapmaktadırlar. Şüphesiz, vergiden kaçınma olgusu rasyonel davranan her kişi veya kurumun aklında olan ancak bazılarının yaptığı bazıların da bilmediği için yapamadığı işlemler sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Vergiden kaçınma olayına diğer taraftan bakıldığında kanun koyucunun da kanunlara kaçınma yönünde hükümler koyduğu gerçeğidir.

Bu yolla kanun koyucu bazı alanları teşvik etmekte, bazı alanların ise cazibesini azaltmaktadır. Kanun koyucu bu tür farklılıkları ortaya koyarken bazen iktisadi hayata yön verme amacıyla, bazen söz konusu gelirden veya işlemde daha fazla gelir elde etme amacıyla, bazen de toplumdaki sosyal dengeleri koruma amacıyla olmaktadır.

Örneğin KDV kanununda I sayılı tarifede yer aldığı için ekmek için uygulanan KDV oranı %1, II sayılı tarifede yer aldığı için süt ve yoğurt için uygulanan KDV oranı ise %8'dir. Ekmek tüketmek veya bunun yerine süt tüketmek alternatifi arasında olan bir kişinin ekmek tüketmek istemesi kendisine daha az maliyetli olacağı için daha rasyoneldir. Kanun koyucu da bir bakıma KDV oranlarını farklılaştırmak suretiyle kişilerin daha çok süt ve yoğurt yerine daha çok ekmek tüketmelerini tercih etmekte veya ekmek daha çok tüketilen bir madde olduğu için ekmeğin tüketicilere olan maliyetini azaltmak istemektedir. Tüketimi yapacak olan kişiler de daha az süt tüketerek vergiden kaçınmaktadırlar ve kanun koyucu da aslında bunu teşvik etmektedir. Bu olayın ise, suç olacak veya ekmek tüketmeyi tercih eden kişilerin itibarını vergiden kaçındı diye toplumun gözünde düşürecek hiçbir tarafı yoktur.

VERGİ KAÇIRMA ve VERGİDEN KAÇINMANIN SONUÇLARI

Vergi kaçırmanın bir suç olduğu ve bu suçun da bir cezasının olduğu tabiidir. Yükümlüler eksik beyan ettikleri vergi matrahı sebebiyle ziyana uğrattıkları vergiyi cezalı olarak vergi idaresine ödemek durumundadırlar (Ergülen 2000).

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

Ziyana uğratılan verginin cezalı olarak vergi idaresine ödenmesi ise mükellefin vergi kaçırdığının tespit edilmesi ve zamanaşımı süresi de geçmeden tarhiyatın yapılabilmesi şartlarına bağlıdır.

Bu durumda mükellefler vergi kaçırmak veya kaçırmamak arasında bir tercih yapmayı düşünebilmektedir. Mükellef, eksik veya sıfır beyanı sebebiyle ödemediği vergi miktarı ile eksik beyanının saptanması halinde ödeyeceği cezalı miktarı ve eksik beyanının tespit edilebilme olasılığını karşılaştırmaktadır. Hangisi lehine ise ona karar veren ve vergi kaçırma yolunu tercih edenler olabilir. Elbette ki, eksik veya sıfır beyanın denetlenmesi olasılığı yükseldiği ve cezaların da etkin olduğu oranda, mükellefler vergi kaçırma isteklerinden vazgeçeceklerdir. Ancak, bazı mükellefler, daha az vergi ödeme isteğinden başka, en kolay erişilebilir finansman kaynağı olarak da, devletin vergi alma hakkına el atmayı tercih edebilmektedir.

Maalesef ülkemizde "Devlet hissesine el atmak muhitin bazen olumlu tepkisi ile karşılanmakta" ve "buna tevessül edenler de -becerikli adam- görülmektedir. Nihayet -devlet malı deniz, yemeyen domuz-, -çalacaksan büyük çal- gibi atasözlerinin yer ettiği bir memlekette yaşadığımızı unutmamak gerekir". Bu sebeplerle vergi kaçırma isteği günümüzde de, azalmamakta, aksine artmaktadır.

Vergiden kaçınmanın temel noktası; vergi yükümlülüğünün seviyesini, yasama organının belirli koşullarda belirli bir gelirin katlanmasını öngörüldüğü vergi

miktarının altına düşürme girişiminde bulunulmasıdır. İşletmelerin taşıdığı özellikler (OECD 1981).

Vergiden kaçınma içeren hemen her durumda ortada bir "yapay unsur" bulunmaktadır. Başvurulan işlem, verginin dikkate alınmadığı bir ortamda normal olarak başvurulacak işlem değildir.

1. Bu işlemle, genellikle yasalarda bulunan boşluklardan yararlanılmakta veya yasa hükümleri amaçları dışında kullanılmaktadır.
2. Vergiden kaçınmayla olguların gerçek niteliği gizlenmektedir.

Burada şunu da belirtmek gerekir ki vergi kaçırma işlemine daha çok hacim olarak küçük işletmeler tevessül etmektedir. Çünkü küçük işletmelerde işletme sahibi firmanın her şeyidir. Pazarlama, satın alma, finansman, faturaların kesilmesi, işçilere maaş ödenmesi ve benzeri her şey tek kişide veya patronun firmada çalışan birkaç elamanında (genellikle çocuğu, eşi, akrabası vb.) toplanmaktadır. Böyle bir firmada patron her şeye vakıf olduğu için yaptığı satışlar için fatura düzenlemese veya alışları için sahte ve muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge kullansa bile işletmenin tüm nakit ve mal hareketine hakimdir. Patronun bir resmi defteri vardır, bir de asıl işlerini takip ettiği el defteri vardır. Resmi defterlerini resmi yerlere ibraz eder, el defterlerinden ise işlerinin akışını yürütür. Esasında bu kadar küçük işletmeler vergiden kaçınma yollarını iyi bilen ve bu konuda kendilerine tavsiyede bulunacak müşavirleri ne tanımaktadırlar,

ne de bu müşavirlere ulaşılar bile müşavirlerin ücretlerini ödeyecek kadar yüksek bir gelire sahiptirler.

Bazen büyük firmalarda da patron her şeyi yönetmese bile patronun bilgisi dahilinde fatura kesmemek veya düşük bedelli fatura kesmek, çoğunlukla da sahte ve muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge kullanma durumları söz konusu olabilmektedir. Bu durumlarda genellikle firmalarda gayri resmi ikinci bir muhasebe programı da söz konusu olmaktadır. Bu firmalar hem müşavirleri yoluyla vergiden kaçınma işlemlerinde bulunurlar, hem de vergi kaçırlar.

Vergiden kaçınmaya karşın vergi idarelerinin geliştirdikleri uygulamalar ICC tarafından tespiti; (Ergülen 2000).

1. Birçok ülkede vergi otoriteleri, vergi tarhiyatlarını vergiden kaçınma yönünde engellemelerle yeniden değerlendirmeye tabi tutma eğilimi göstermekte ve bu eğilim artış göstermektedir.
2. ICC'ye göre, yasaya aykırı olmayan vergiden kaçınma ile yasaya aykırı olan kaçakçılık arasında yapılacak bir ayrımla, muvazaa iddiası ile mükelleflerin vergi suçu islediklerinin varsayılmasını ve cezalı tarhiyatlara muhatap olmalarını öngören bu kural ve uygulamalar, globallesen dünyamızda, ticaretin önünde üretimi engelleyici ciddi bir engel oluşturmakta, bu nedenle bu tür uygulamaların durdurulması gerekmektedir.

3. Vergiden kaçınmanın, vergi kaçakçılığından farklı olarak, yasalarla yasaklanmamış olmasına rağmen, ICC, vergi otoritelerinin mükelleflerin kasıtlı olarak vergiden kaçınmasını önlemeye yönelik çalışmalarını kabul etmekte ve uygulanabilir yasal sistemler içinde makul karşılamaktadır.

Büyük firmalarda bazen ortakların bilgisi dışında düşük bedelli fatura kesmek veya hiç fatura kesmemek suretiyle, genellikle de sahte ve muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge kullanmak suretiyle vergi kaçırma işlemleri de olur. Bu işlemlerden ise çoğu zaman patronun hiç haberi olmaz. Yöneticiler fazla masraf göstermek suretiyle kasadan fazla para çıkmış gibi, düşük bedelli fatura kesmek veya hiç fatura kesmemek suretiyle de kasaya daha az para girmiş gibi gösterirler ve aradaki farkı da özel tasarruflarına alırlar.

Elbette ki bu durum tespit edildiğinde işletme sahibi iki taraftan zarara uğramaktadır. Bu zararlardan birincisi muhakkaktır. Buna göre işletme sahibi aslında olmayan bir masrafı önceden ödemiştir veya kasasına girmesi gereken para başkalarının ceplerine gitmiştir. İkinci zarara uğrama durumu da vergi idaresinin bu durumu tespit etmesiyle ortaya çıkmaktadır. Vergi idaresi bu durumu tespit ettiğinde işletme sahipleri vergi kaçırmak suçu sebebiyle tekrar bir mali külfete katlanmak durumunda kalmaktadır. mükelleflerin vergi maliyetlerini minimize etmeye yönelik yapılanmalarını yasal düzenlemelerle, peçeleme, muvazaa veya vergi zıyayına neden olma yorumuna tabi tutarak engelleme şeklinde ortaya çıkmak-

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

tadır. Bazı ülkelerde, bu tür durumlar yasalarla da düzenlenmiştir (Kızılot 2002). Vergiden kaçınmanın vergi yasaları karşısında hiçbir sakıncası yoktur. Vergiden kaçınma mükelleflerin vergi kanunlarının kendilerine tanıdıkları haklardan istifade ederek en az vergi yüküne ulaşma gayretleri olduğuna ve vergi kanunlarına uygun hareket etmek de bir suç olmayacağına göre rasyonel davranan kişi veya kurumların vergiden kaçınmalarından daha doğal bir davranış olamaz. Eğer bir ülkede vergiden kaçınma yolları çok fazla ve bu sebeple mükellefler vergiden kaçınıyorlarsa burada sorumlu olan mükelleflerin kendileri değildir. Bu durumda vergi kanunlarında yer alan vergiden kaçınma yollarının sayısını azaltmak gerekmektedir (Ergülen ve Ark., 2000).

Vergiden kaçınma yollarını daha çok iyi örgütlenmiş, büyük sanayici ve işadamları kullanmaktadır. Çünkü bu işletmeler o kadar büyüktür ki işletme ortağı bire bir hiçbir işlemin mahiyetini tam olarak bilme durumunda değildir. Ancak çok önemli ve hacim olarak büyük işlerle meşgul olabilmektedir. İşletme yöneticileri ise profesyonel kişilerden kurulmaktadır ve ücretli olarak çalışmaktadır. Bu tür işletmeler daha çok vergi yasalarının kendilerine tanıdığı vergiden kaçınma yollarından faydalanarak vergi yüklerini azaltmaya çalışırlar. Bunun için yine vergi konusunda uzman müşavirlerle çalışırlar.

Mükellefler vergi kaçırmak için ticari ilişkide buldukları diğer kişi veya firmalarla da anlaşma yapabilirler veya yapmış oldukları işlemlerin mahiyetlerini olduklarından farklı gösterme çabası içine

girebilirler. Bu durumda ise ortada muvazalı bir işlem veya bir peçeleme işlemi söz konusu olmaktadır. Mükellefler muvazalı işlemler yoluyla bir işlemi olduğundan farklıymış gibi göstermeye çalışabilirler. Bu tür işlemler ise vergi kanunlarına aykırıdır ve tespit edildiklerinde ise gerçek durumun gerektirdiği işlemler yapılmak durumundadır. Bu sebeple muvazaa ve peçeleme işlemlerine de değinmek gerekmektedir (Ergülen ve Ark., 2000).

VERGİ REKABETİ

Vergi rekabeti ise, günümüzde yaşanan yoğun küreselleşme ve bölgeselleşme süreçleriyle birlikte ortaya çıkmış bir kavramdır. Aşağıda ayrıntılı olarak ele alınan bu süreçlere ve etkilere bağlı olarak vergi rekabeti, ülkelerin, sermaye hareketlerini ve şirketleri kendi piyasalarına çekmek için düşük vergi oranları uygulayıp rakiplerinin vergi tabanlarında aşınmaya neden olması olarak tanımlanmaktadır (Engin 2002). Vergi rekabeti, bir bölge veya ülkedeki bireyler ve işletmelere teşvik sağlamak üzere, vergisel ayrıcalıklar kullanarak, farklı vergilendirme yetkisine sahip birimler arasındaki rekabet olarak da tanımlanmıştır (Richard 2002). Vergi rekabeti daha geniş kapsamı ile ulusal ekonomiyi geliştirmek için, bir ülkede işletmelerin rekabet gücünü artırmak veya yabancı doğrudan yatırımları çekmek üzere vergi yükümlülerinin vergi yüklerini azaltma olarak tanımlanabilir (Pinto 2002).

VERGİ REKABETİNİN ETKİLERİ

Vergi rekabetinin etkilerinin ölçülmesi, Goodspeed in yaptığı çalışmaya göre zor

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

olduğu belirtilmiştir (Goodspeed 1998). Ölçülmesi zor olmakla birlikte vergi rekabetinin çeşitli ekonomik, mali ve sosyal açılardan yarattığı olumlu etkileri bulunduğu da bir gerçektir. Bunlar:

1. Vergi rekabeti mali disiplini sağlar,
2. Kamu kesiminde savurganlıkları azaltmayı sağlayabilir (Wilson 1999).
3. Ekonomik gelişmeyi hızlandırır,
4. Gelişmekte olan ülkelerde yatırımların artmasını sağlar,
5. Hükümetler ekonomik çöküntü bunalım tehdidiyle yükümlülerin zor duruma düşmelerini önlemek üzere de vergi rekabetini sağlayıcı önlemler alabilir (Richard, 2002).
6. Gelişmekte olan ülkelerde istihdamın artmasını sağlar,
7. Rekabetin faydalı olması
8. Kaynak dağılımında etkinlik sağlar.

Vergi rekabetini etkileyen unsurlar incelenirse;

- Bir ülkede sermayenin vergilemesinde varış veya yerleşilen ülke esasına dayalı bir vergileme mevcut ise, politik süreç içinde vergi rekabetinin marjinal etkinlik maliyeti sıfır olur.

- Vergi rekabetinden beklenen sonuçlara ulaşmada ülkeler arasında farklılık bulunmaktadır. Yapılan ampirik çalımsalar daha büyük ülkelerin (ekonomik güç açısından) vergi rekabetinde kazançlı olacağını göstermiştir. Temel gerekçe olarak, daha büyük ülkenin daha fazla pazar gücüne sahip olması ve sonuç olarak daha yüksek ticaret tüketim vergisi dengesi kurabilmesi gösterilmektedir.
- Hükümetler çok daha karlı projeler için daha fazla rekabet edebilirler. Çünkü böyle projeler daha fazla sosyal faydalar yaratırlar ya da daha hareketlidirler
- Dolayısıyla daha yüksek düzeyde karlı firmaların hareketlilik derecesi, daha düşük karlı firmalarınkinden daha hızlı artar.
- Belirli sektörler vergisel tevsiklere özellikle Avrupa gibi açık pazarlarda diğer sektörlerle göre daha duyarlıdır. Kısmen de hareketli ekonomik faaliyetler (finans, sigorta ve kiralama faaliyetleri gibi) ve nitelikli emekler (şirket yöneticileri, uzmanlar ve araştırmacılar gibi), olumlu vergi rejimlerinden daha fazla etkilenirler. Çünkü bunlar diğer ülkelere kolaylıkla gidebilirler.
- Vergi rekabetinden doğan kayıplar simetrik olarak dağılmayabilir. Kısmen küçük ülkeler, uluslararası hareketli sermaye üzerinde daha fazla rekabet edebilirler. Çünkü bu

ülkeler, daha düşük vergi oranına sahip olacaklarından dünyadaki portföy sermaye stoklarının oransal payından daha fazlasını ülkelere çekebileceklerdir. Sonuç olarak küçük ülkeler, büyük ülkelerden daha fazla kişi başına portföy sermayesindeki sermaye kullanımına sahiptirler. Tersine yabancı doğrudan yatırımlar için rekabette büyük ülkeler piyasa büyüklüğü nedeniyle daha avantajlıdır (Eğer pazarlar arasında ilsem maliyeti var ise),

- Yatırım türleri arasında yer alan, portföy yatırımları vergilere karşı daha fazla duyarlılık göstermektedirler.

VERGİ REKABETİ ve VERGİ PLANLAMASI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Vergi planlaması avantajları; tam vergi muafiyeti, kısmi vergi muafiyeti, vergi indirimi, vergi iadesi, vergi ayrıcalığı sağlamaktadır. Ayrıca varlığın ekonomik değerindeki düşüştan daha hızlı bir oranda vergi indirimi ve vergiye tabi gelirin varlık nakit akımının ekonomik değerindeki artıştan daha düşük bir oranda değerlendirilmesini sağlar. Vergi rekabeti avantajları; mali disiplini sağlar, kamu kesiminde savurganlıkları azaltır, ekonomik gelişmeyi hızlandırır, yatırımların artmasını sağlar, istihdamın artmasını sağlar. Ayrıca rekabet sonucunda kaynak dağılımında etkilidir.

Vergi rekabeti unsurları;

1- Vergi rekabeti, birey veya işletmelerin uluslar arası rekabet gücünü artırarak

yabancı yatırımları ülkeye çekmeye yönelik bir uygulamadır.

2- Vergi rekabeti, uluslar arası rekabeti içerir. Uluslar arası vergi rekabeti kavramı, diğer ülkelerin vergi politikalarından etkilenen bir ülkenin daha kötü durumda olması ve ya tersi durum için kullanılır. Vergi rekabetinde yatırımcı, şirket veya yükümlüler kendileri için daha uygun bir vergi sistemine sahip ülkeyi tercih edeceklerdir.

3- Vergi rekabetiyle sağlanacak vergi avantajlarının çeşitli vergisel tevsikler yoluyla sağlanmasıdır (Giray 2005). Doğrudan yabancı yatırımlar vergi oranlarındaki değişkenlere karşı aşırı duyarlıdır. (Benassy ve Ark., 2006). Yapılan bir çalışmaya göre, bir ülkede şirketlere yönelik olarak yapılan efektif vergi oranlarındaki %1 oranındaki bir azalış, ilave doğrudan yabancı yatırımlar üzerinde % 3,3 oranında artırabileceğini göstermiştir (Maussen 2006).

Vergi düzenlemeleri ile ekonomik faaliyetleri etkilemek, vergi politikasının makro ekonomik amaçları arasında yer almıştır. Devletlerin, çeşitli ekonomik aktiviteleri özendirme amacıyla, bir takım cazip vergi düzenlemelerini uygulamaya geçirmesi, makro ekonomik politikaların başarıya ulaşması için olağan karşılanmalıdır. Ancak, verginin ekonomik faaliyetleri özendirmede bir araç olarak kullanılması, ekonomik karar alma sürecine birinci derecede belirleyici ve etkileyici bir faktör olmamalıdır (Cangir 2000).

Vergi planlaması; şirketlerin yapıların ve örgütlenmesini, iş yapma şekli ve süreçleri, vergi kanunları ile ilgili diğer mevzuatta

yer alan indirim istisna ve muafiyetlerin ve çifte vergilemeyi önleme anlaşmalarının vergisel avantaj sağlamak ve vergi yükünün azaltılması ile yasal düzenlemeler ile uyumlu olarak gerçekleştirilmesi ile sistemli çalışma olarak açıklanır. Vergi planlaması işletmeler açısından önemi, işletmelerin vergiye karşı tepkilerinin ve uyum sağlama süreçlerinin vergi mevzuatının çizdiği sınırlar içinde yönetimi yolu ile vergi yükünün en aza indirilmesi amacına yönelik olarak uygulanan bir vergi tasarrufu sağlamaktadır.

Her iki durumda da işletmelerin yüklerinin azalması, tevsik edilmesi, vergi yüklerinin azaltılması amaç olarak benimsenmiştir.

SONUÇ

Gelişen finansal piyasaların bütünleşmesi nedeniyle herhangi bir finansal piyasada yaşanan kriz, diğer finansal piyasaları kolayca etkilemektedir. 1974 yılında uluslararası döviz ve bankacılık piyasalarında birçok ekonomik kriz meydana gelmiştir. Serbest piyasa ekonomisi anlayışı ve sermayenin serbest dolaşımı dünya çapında yaygınlaşmıştır. Bu sebeplerle küresel bazda pek çok irili ufaklı kriz yaşanmıştır. Tüm dünyada yaşanan krizlerin temelinde inildiğinde, özellikle bankacılık sektöründe risk yönetimine yeterince dikkat edilmediği görülmektedir. 1988 yılında Basel I Standartlarını (The Basel Capital Accord) yayınlamıştır. "Basel I" in temel amacı, uluslararası bankacılık sisteminin istikrarını, emniyetini ve güvenilirliğini korumak, bankaların risk kültürlerini oluşturmak, yöneticilerin ve banka sahiplerinin bakış açılarını yeni düzenlemelere uyumlu olarak

geliştirmek, teknolojik yatırımları tamamlamak, personeli eğitilmek ve farklı ülkelerdeki uygulamalarla yeknesaklık sağlayarak, uluslararası bankalar arasında rekabet eşitsizliğini azaltmak olarak belirlenmiştir. Ulusal ve uluslararası bankalar birçok risk çeşidi ile yüz yüze olmakla birlikte, bunlardan en önemlileri; kredi riski, piyasa riski ve operasyonel risktir. 1990'lı yıllarda finans sektöründe yaşanan krizler sektörde ciddi kayıplara neden olarak tüm dünyayı çok fazla etkilemiştir. Latin Amerika, Rusya, Asya krizleri sonucunda pek çok banka yüksek düzeyde maddi kayıplara uğramıştır. Risk analizi ve risk yönetimi, özellikle finans sektörüne yönelik olan düzenlemeler sonucunda hem dünyada hem Türkiye'de en önemli konulardan biri haline gelmiştir.

Buna bağlı olarak Basel II düzenlemesi, riske daha fazla duyarlı ve banka içi risk yönetimini teşvik ederek daha çeşitli metotlar kullanma açısından esnek bir uygulama sağlamaktadır. Yeni sistem, Basel I'e ait olan Piyasa Riski ve Kredi Riski uygulamalarında önemli değişikliklere gitmiş, ayrıca risklere karşı daha etkili olunmasını sağlamak amacıyla Operasyonel Risk kavramını da risk algılaması içerisinde değerlendirmeye almıştır. Uzlaşının uygulamaya konması ile birlikte bankaların çalışma şekillerinde önemli değişiklikler olacaktır. Bu değişimden asıl olarak etkilenecek olanlar ise banka müşterileri olan, kurumsal ve bireysel müşterilerdir.

Basel II uzlaşısı ile birlikte işletmelerin alternatif finans yöntemlerini benimsemesi öngörülmektedir. Yeni sistemde işletmeler açısından en önemli dönüm noktalarından biri de tüm kurumsal müşterilerin bir dere-

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

celendirme notuna sahip olacak olmalarıdır. Bu derecelendirme ile işletmeler, kredi kurumları gözünde, sahip oldukları risklere göre değerlendirilecekler ve alacakları derecelendirme kredi maliyetlerine direkt etki edecektir

Basel II de bu ihtiyaçları gidermeye yönelik olarak devamlı kendi geliştiren ve çağın ihtiyaçlarına yönelik uygulamalar yapmaya çalışmaktadır. Basel II uygulamaları ile birlikte kredi kullandırımın da daha seçici davranılmaktadır. Risk ratingi yüksek, mali raporlamaları şeffaf ve güvenilir olan işletmelere kredi vermeyi tercih edeceklerdir. Kredi verirken ise derecelendirme notuna göre işletmeler değerlendirilecektir. Derecelendirme notu içinde oluşturulan değerlendirme konuları arasında finansal tablolar, şeffaflık, muhasebe standartları ve denetim sistemi olacaktır. Alınan nota göre kredi maliyeti artacak ya da azalacaktır. Not alma sırasında güvenilir finansal tablolar hazırlayabilmek ve kaliteli bilgi için UFRS' ye uygun raporlama yapacaklardır. Basel II ile birlikte kredi değerlemesi ve kredi riskinin tespitinde iç denetim sisteminin varlığı işletmenin kredibilitesini doğrudan etkileyecek bir diğer ve yapılan çalışmada işletme faaliyetlerinde iç denetimin rolünü ortaya koyarak etkinliğini artıran bir unsur olmaktadır. Etkin risk yönetimi ve sermaye yeterliliği hesaplamalarında denetim otoritesi önemli bir yere sahip olmaktadır. İşletmelerde kendi denetim sistemini, iç denetim faaliyetleri adı altında uygulamaktadırlar.

Sonuç olarak; Basel II, bankalara yeni maliyetler yüklemekle birlikte, daha etkin risk yönetimi, kurumsal yönetimi ve ulus-

lararası piyasalarda daha güvenli ve etkin bankacılık faaliyetleri sürdürülmesine olanak tanıyacak ve bankacılık faaliyetlerinin ortaya çıkardığı risklere daha hassas yeni bir risk ölçüm standardının oluşturulmasını sağlayacaktır.

Vergi planlamasının hem mükellef hem de devlet açısından önemi söz konusudur. Öncelikle vergi planlamasının işletmelere sağladığı avantajlar değerlendirilecek olursa; planlı vergi yönetimi yapan işletmeler mal ve hizmet satışlarında daha esnek politikalar izleyebilmekte, fırsatları daha iyi değerlendirebilmekte, krizlere daha iyi direnebilmekte, rakiplerine karşı daha avantajlı pozisyonlar alıp herhangi bir cezai yaptırıma maruz kalmadan vergi yüklerini azaltabilmektedirler. Günümüzde globalleşme ve bilgi ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler kaçınılmaz bir rekabet ortamı yaratmıştır. İşletmelerin bu ortamda karlarını artırabilmeleri, yabancı sermayeyi kendi ülkelerine çekebilmeleri ve böylece rakipleriyle rekabet edebilmeleri için vergi yüklerini azaltmaları gerekmektedir. Sonuç olarak, Vergi planlaması konusunda uzman vergi danışmanlarının sayısı çok azdır. Özellikle Türkiye'de uluslararası vergi planlaması açısından yararlanılabilecek uzman vergi danışmanı yok denecek kadar azdır. Bunun için öncelikle bu konuya ağırlık verilmesi ve vergi planlaması konusunda uzman, uluslararası mevzuatı çok iyi bilen, işletmeler yapılarına en uygun planlama alternatiflerini sunabilecek vergi danışmanlarının yetiştirilmesi gerekmektedir. Kanunlarda yasal boşluklar varsa uzman vergi danışmanlarının görevi bu boşluklardan yararlanmaktır. Hangi vergi sisteminde olursa olsun çok uluslu işlet-

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

meler ülkelerdeki yasal boşlukları bulmaya çalışacak ve hükümetler bunları kapatmadığı sürece avantaj elde etmek için yarış içine gireceklerdir. Ayrıca uluslararası vergi yönetimi bağlamında avantajlı çözüm arayışları içine giren kişi ve kurumlarda, vergi yükünün minimize edilmesine yönelik olarak tüm dünyada, tüm işletmelere yönelik tek bir uygulama olmadığını dikkate almalıdırlar. Önemli olan sadece bir ülkenin seçimi ve genel yapının belirlenmesi değil, tüm işletme faaliyetlerinin planlanması olduğu için özellikle yüksek vergi oranlı ülkelerdeki işletmelerin, deneyimli danışman yardımı olmadan uluslararası vergi planlamasından yarar sağlamaları olanaksızdır. Bu nedenle her ülke uzman vergi danışmanları yetiştirerek yasal olarak vergi yükünü azaltmalıdır. Ancak her şeyden önce vergi mükelleflerinin vergi planlaması konusunda bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Bu açıdan en büyük görev ise devlete düşmektedir.

Vergi planlaması; şirketlerin yapılarının ve örgütlenmesinin, is yapma şekil ve süreçlerinin, vergi kanunları ile ilgili diğer mevzuatta yer alan indirim istisna ve muafiyetlerin, çifte vergilemeyi önleme anlaşmalarının, vergisel avantaj sağlayarak ve vergi yükünü en aza indirecek şekilde yasal düzenlemeler ile uyumlu olarak gerçekleştirilen sistemli bir çalışma olarak açıklanabilir. Vergi planlaması çalışması, yerel ve uluslar arası mali mevzuatta yer alan indirim, istisna ve muafiyetlerden faydalanarak tamamen yasal olarak vergi tasarrufu sağlayarak işletmenin kendi yapısına uygun olarak uygulanması amacını gütmektedir. Mali yükümlülüklerin yasal

çerçevede kalınarak en aza indirilmesi ancak vergi planlaması gibi sistemli bir çalışmayla başarılabilir.

Vergi planlaması; mali yükümlülüklerin en az düzeye indirilmesi ile kayıtlı ekonomi içindeki işletmelerin rekabet güçlerini artırmayı amaçlar.

KAYNAKLAR

- ACAR, P., (2007).** "Bankacılık Risklerinin yönetiminde Basel - II Uzlaşması", 1. Nci Baskı, Beta Yayınları, İstanbul. s.26
- AYAN, E., (2007).** "Bankacılık Risklerinin Yönetiminde Basel- II Uzlaşısı", 1.Basım, Beta Yayınları, İstanbul. s.26
- AKSOY, T., (2007).** "Basel II ve İç Kontrol", SMMM Yayınları Ankara.

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

- ATİKER, M., (2005).** "Basel I ve Basel II" Konya Ticaret Odası Etüt -Araştırma Servisi Sayı: 2005-41/08
- ATEŞ, A., (2003).** "Bankalarda Üstlenilen Riskler ve Türk Bankacılık Sisteminin Basel Kriterlerine Uyumu" Basılmamış Yük. Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ATAMAN, Ü., (1997).** "Genel Muhasebe", 3. Ncü Baskı, Türkmen Kitapevi, İstanbul. s.21
- ATA, A., & UĞURLU, M., (2006).** "Küresel Rekabet Ortamında Basel II'nin KOBİ'lere Etkilerinin Analizi", Gaziosmanpaşa Üniversitesi, 5. Nci Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi Bildirileri, ss.384-385-392
- ARIKAN, Z., (2005).** "Türk Vergi Sistemi'nin Genel Değerlendirilmesi ve Çözüm Önerileri", Vergi Sorunlar-Dergisi, (Say): 199, ss. 151-166, Y) I: 28, Nisan
- AKDOĞAN, A., (2006).** "Maliyet Muhasebesi Uygulaması", Gazi Kitabevi, Ankara.
- ALBOROV P.A.** "Muhasebe Kayıtların Temeli", Moskova, "Дело и сервис"Yayınevi (Алборов П.А., "Основы бухгалтерского учета", Москва 2002 Издательство "Дело и сервис").
- A.Ö. (1996).** Ders 3.Sınıf Finansal Yönetim: 4 Yıllık Lisans, Ankara: Karacan Açık öğretim,
- BALA, S.K., (2007).** "Tax Planning in Bangladesh Perspective", Social Science Research Network Working Paper Series, Mayıs, s.9
- BENTON, E., (2004).** "The New Basel Capital Accord", New York: Texere-Thomson
- BIS, (1988).** "Basel Committee on Banking Supervision", International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, July Basel.
- BIS, "BIS profili",**
<http://www.bis.org/about/profile.pdf>, (01.10.2010)
- BIS, 30.03.2008;** www.bis.org Erişim: 10.10.2010
- BIS, <http://www.bis.org/bcbs/history.htm>**
Erişim: 10.10.2010
- BBDK, Ocak (2005).** "10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel II) Basel II'nin Amaçları", Ankara. ss.21-121
- BOLGÜN, E., & AKÇAY, B., (2005).** "Risk Yönetimi Gelişmekte Olan Türk Finans Piyasalarında Entegre Risk Ölçümü ve Yönetim Uygulamaları", 2. Baskı, Scala Yayıncılık, İstanbul.
- BEŞİNCİ, M., (2005).** "Basel Kriterleri

Basel II'nin Finans ve Bankacılık Sektörüne Etkileri ve Türk Bankacılık Sektörünün Basel II'ye Uyum Süreci", Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Sayı: 45

BÜKER, R.A., & GÜVEN, S., (2008). "Finansal Yönetim", Gazi Kitabevi, Ankara. ss.48-49

BERK, N., (1999). "Finansal Yönetim", 4.Basım, İstanbul. s.21

CANGİR, N., (2000). "Vergide Rekabet ya da Vergi Politikasının Değişen İle vi-I", Yaklaşım, Sayı: 91, Temmuz.

ÇELİK, O., (2010). "Uluslar arası Muhasebe Standartlarına İlişkin Gelişmeler - Dünya ve Türkiye", Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi İşletme A.B.
<http://www.tmsk.org.tr/makaleler/Diger/Uluslararasımuhasabestandardlarına%C4%B0%C4%B0%C5%9ek%C4%B0ngel%C4%B0%C5%9emELER.pdf> Erişim: 08.02.2010).

COŞKUN, G., (1997). "Devlet Bütçesi", Turhan Kitabevi, 5. Baskı, Ankara. s.35

EGELİ, H., (1997). "Türkiye'de Planlı Dönemde Bütçe Açıklarının Bütçeleme Sistemleri Açısından Ekonomik Etki ve Sonuçlarının Değerlendirilmesi", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniver sitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

ERGÜLEN, G., & ERDEM, H., (2007).

"Vergi Kanunlarındaki Vergi Avantajları", Yaklaşım Yayıncılık, II. Baskı, İstanbul. s.39

ENGİN, İ., (2002). "Vergi Rekabeti: Avrupa Birliği ve Türkiye", Avrupa Birliğine Geçiş Süreci ve Türk Kamu Maliyesinin Uyum 17. Türkiye Maliye Sempozyumu, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Hukuk Fakültesi, TÜRMÖB Yayınları, s.185

GÜLER S., & TANER B., (2008). "Basel II Sürecinde Kredi Derecelendirmesi ve KOBİ'ler Üzerindeki Etkileri", I. Uluslararası Sempozyumu, KOBİ'ler ve Basel II Kitabı, İzmir Ekonomi Üniversitesi, ss.157-165

GOODSPEED, T. J., (1998). "Tax Competition, Benefit Taxes, And Fiscal Federalism", National Tax Journal, Vol.: LI No: 3,

GÜREL, E., ve Ark., (2008). "Basel II'nin 2009'a Ertelenme Sürecindeki Gelişmeler ve KOBİ'ler ile Çalışan SMM&YMM'ler Açısından Basel II Kriterleri", I. Uluslar arası Sempozyum: KOBİ'ler ve Basel II Kitabı, İzmir Ekonomi Üniver sitesi, İzmir. ss.296-304

KİRACI, M., KÖSE, T., (2006). "IASC, FASB ve TMS/IFRS'deki Muhasebe Standartları Oluşturma Süreci ve Uyumlaştırma", Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 1

ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

Haziran,
<http://www.ogu.edu.tr/~sosbilen/47-70.pdf>, 2006.

KIZILOT, Ş., (2000). "Türk Vergi Hukukunda Örtülü Sermaye ve Örtülü Kazanç", Yaklaşım Yayınları, Ankara. ss.23-26

LAZOL, İ., (2000). "SPK Uygulamaları, Vergi Mevzuatı ve Türkiye Muhasebe Standartları Üçgeninde Muhasebe", Muhasebe ve Finans Dergisi, Sayı: 7 Temmuz.

MERCAN, D.İ., (2006). "Basel II Kriterleri Çerçevesinde Türk Bankacılık Sektöründeki Sermaye Yeterliliği Sorununun İncelenmesi", Basılmamış Yük. Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.

MEUSSEN, G., (2006). "The EU-Fight Against Harmful Tax Competition; Developments in Light of the Enlargement of the EU with 10 Candidate Member States", 2003, Tilburg University,
http://www.eurofaculty.lv/taxconference/files/tp_A2/Meussen.pdf, Erişim: 10.10.2010

NADAROĞLU, H., (2000). "Kamu Maliyesi Teorisi", Beta Yayınları, 11. Baskı, İstanbul. ss. 278-279

OECD, OECD Work on Tax Avoidance and Evasion, Summary of the Work of OECD's Committee on Fiscal Affairs on Combatting Tax Avoidance and Evasion,

International Tax Avoidance and Evasion Colloquy Strasbourg, 1980, Bureau of Fiscal Documentation, Amsterdam, 1981, s.13; UN, Guidelines

ÖZEN, A., (2008). "Performans Esaslı Bütçeleme Sistemi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği", T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara

SABUNCUOĞLU, Z., & TOKOL, T., (1991). "İşletme I - II", Ezgi Kitapevi, Bursa. s.21

SEVİLENGÜL, O., (2003). "Genel Muhasebe", 11. Nci Baskı, Gazi Kitapevi, Ankara. s.23

SEVGENER, A.S. & HACİRÜSTEMOĞLU, R., (2000). "Yönetim Muhasebesi". 6.Basım. İstanbul: Alfa Basım, İstanbul. ss.26-34

SÖZER, <http://archive.ismmmo.org.tr>, 23.09.2010

TÜĞEN, K., (2007). "Devlet Bütçesi", (Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Altıncı Baskı), Bassaray Matbaası, İzmir. s.26

TUNCER, S., (2008). "İşletme Vergiciliğinden Vergi Planlamasına", Yaklaşım Dergisi, Sayı:181, Ocak

TEATHER, R., (2002). "Harmful Tax Competition", Economic Affairs, December,



ULUSLARARASI HAKEMLİ AKADEMİK SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Temmuz-Ağustos-Eylül 2011 Sayısı Sayı: 1 / Cilt: 1 Spring July- August- September 2011 Volume:01 Issue:01 Jel Kodu: JEL M
www.iibdergisi.com

TBB, (2002). "Basel Komite Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi", s.3.

II/Basel-II.aspx Erişim: 07.10.2010

ÖZGÜN, Z., (2001). "Bankacılıkta Risk Kavramı ve Denetim",
Yayınlanmamış Yük. Lisans Tezi,
Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.

PINTO, C. (2002). (Harmful) Tax Competition Within the European Union: Concept and Overview of certain Tax Regimes in Selected Member States,

ÜSTÜNDAĞ, S., (2000). "Muhasebe Standartları Oluşturma Süreci",
Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, Sayı: 1, Nisan

YÜKSEL, A., (2005). "Basel II'nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri",
BBDK, Araştırma Raporları:
2005/4 Araştırma Dairesi, Ankara.

YILDIRIM, A., & DEMİRASLAN, İ., (2006). "Vergi Planlaması Çalışmaları Çerçevesinde, Yatırım İndirimi İstisnasında 2006 Yılında Yapılan, 2007 ve 2008 Yıllarında Yapılacak Tercihin Belirlenmesi", Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: 302, Ekim

WEILAND, M., (2008). "Fachhochschule Worms", Vorlesung,
SS2008/26.03.2008 - 02.04.2008,
"International Finance, Accounting and Controlling" Dersi İçin Hazırlanmış Ders Notları.

www.izsmmmo.com Erişim: 10.10.2010
<http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel->

